Concept-Begroting 2027

Waterschap Vallei en Veluwe

(Terinzagelegging 6 t/m 20 november 2026)

Inhoudsopgave

Woord vooraf 4
1 Inleiding 6
2 Financiële ontwikkelingen 8
2.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar/meerjarenraming 8
2.2 Belangrijkste afwijkingen 9
2.3 Uiteenzetting uitgangspunten en normen 9
2.4 Afwijking uitgangspunten en normen t.o.v. vorige begroting 10
3 Programmabegroting 11
3.1 Veiligheid 11
3.2 Watersysteem landelijk gebied 17
3.3 Waterketen 27
3.4 Bestuur en organisatie 34
3.5 Programma-overstijgende doelen 43
3.6 Overzicht dekkingsmiddelen 51
3.7 Heffing vennootschapsbelasting 51
3.8 Onvoorzien 51
4 Raming belastingopbrengsten en toelichting 52
4.1 Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid 52
4.2 Watersysteembeheer 53
4.3 Zuiveringsbeheer 53
4.4 Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen 54
5 Paragrafen 55
5.1 Uiteenzetting van de financiële positie 55
5.2 Assetmanagement 61
5.3 Bedrijfsvoering 62
5.4 Openbaarheidsparagraaf 65
5.5 Verbonden partijen 67
6 Financiële begroting 75
6.1 Gehanteerde uitgangspunten en normen 75
6.2 Overzicht van baten en lasten en toelichting 75
6.3 Voorgenomen investeringen en toelichting 76
6.4 Geprognosticeerde balans 76

7 Besluit ter vaststelling en goedkeuring 77

Woord vooraf

Deze zomer stond het Nederlandse watersysteem ineens in het middelpunt van de belangstelling. Waterwegen vielen droog en verzilting lag op de loer, met grote economische gevolgen. In ons werkgebied had de natuur het zwaar, met name op de hogergelegen zandgronden die afhankelijk zijn van regen. De gevolgen van klimaatverandering worden steeds vaker en heviger duidelijk.

Bij de presentatie van de herijking van het nationaal deltaprogramma 'Van maakbaar naar weerbaar' werd zichtbaar: we staan voor een fundamentele koerswijziging in onze omgang met water. Om ook in de toekomst in dit land te kunnen blijven leven zijn scherpere keuzes nodig. Maar we moeten ook op een andere manier een transitie inzetten: van strijden tegen hoogwater moeten we steeds meer richting leren leven met het water.

Door middel van de actualisatie van ons Blauwe Omgevingsprogramma (BOP) zorgen we dat we als Waterschap Vallei en Veluwe beter zijn toegerust op die toekomst. Ons huidige BOP loopt af in 2027. Met het 'BOP 2.0' actualiseren we ons beleid voor de periode 2028-2033. Op die manier spelen we in op langetermijnontwikkelingen zoals droogte, bodemdaling en verstedelijking, vergroten we onze weerbaarheid en veerkracht als kritieke entiteit, en versterken we onze samenwerking met partners in het gebied, zoals gemeenten, provincies en inwoners.

Klimaatverandering vraagt naast beleid ook om een andere manier van omgaan met water. Het water wordt niet (altijd) meer automatisch aangevuld, en extreem droge zomers en hevige regenval komen steeds vaker voor. Dat betekent dat we samen met inwoners, ondernemers en partners in ons gebied moeten werken aan een veerkrachtig watersysteem, dat de verschillende extremen zoveel mogelijk op kan vangen. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid. Binnen de opgave waterbewust gedrag werken we daarom aan het betrekken van inwoners en ondernemers bij ons werk. Want keuzes die zij maken in hun omgeving en werk, hebben invloed op het watersysteem.

De waterschapsverkiezingen van 2027 zijn daarbij een belangrijk moment voor onze inwoners. Het werk van de waterschappen is essentieel om te kunnen wonen, leven en werken in ons land. Daarbij staan we voortdurend voor keuzes en dilemma's. De verkiezingen geven inwoners de kans om via hun stem invloed uit te oefenen op de koers die we daarbij volgen. In aanloop naar de verkiezingen laten we daarom zien waarom het belangrijk is om te stemmen.

In 2027 begint ook mijn tweede termijn als dijkgraaf van Waterschap Vallei en Veluwe. Ik ben blij en dankbaar voor het vertrouwen dat ik heb gekregen om nog 6 jaar deze prachtige functie uit te mogen oefenen. Ik blijf me ervoor inzetten om, ondanks alle onzekerheid en omwentelingen in de wereld om ons heen, een heldere en ambitieuze koers te blijven varen met dit waterschap. Samen met iedereen die woont, werkt en leeft in dit mooie gebied.

Marijn Ornstein
Dijkgraaf

1 Inleiding

Voor u ligt de begroting 2027 van Waterschap Vallei en Veluwe. Met deze begroting geven wij invulling aan de koers, zoals vastgelegd in de geactualiseerde BOVI 2050 en de kaders uit de perspectiefnota 2027. Met deze begroting zetten wij de ingezette koers voort. Wij investeren in een weerbaar waterschap, een robuust watersysteem, een betrouwbare waterketen en een gezonde leefomgeving. Daarbij zoeken wij voortdurend naar een evenwicht tussen ambitie en uitvoerbaarheid met voldoende vernieuwingskracht, zodat ook toekomstige generaties kunnen rekenen op veilig, voldoende en schoon water.

In ons beheergebied komen grote opgaven samen. De Veluwe, door het Rijk aangemerkt als één van de meest prioritaire natuurgebieden van Nederland, staat onder druk door de combinatie van een veelheid aan maatschappelijke opgaven die steeds meer met elkaar verweven zijn in een gebied met een kwetsbaar water- bodemsysteem. Afgelopen zomer hebben we weer te maken gehad met een langdurige droogteperiode en we beseffen dat perioden met te veel of juist te weinig water in de nabije toekomst vaker gaan voorkomen. We zien dat de wereld om ons heen blijft veranderen. Internationale geopolitieke ontwikkelingen, onzekerheden in nationaal beleid, stikstofvraagstukken, netcongestie en een toenemende druk op de uitvoeringskracht van overheden raken direct ons werk. Tegelijkertijd hebben we te maken met een grote vervangingsopgave van onze assets om ook in de toekomst veilig te kunnen blijven wonen, werken en recreëren. Deze ontwikkelingen vragen nog steeds om een waterschap dat wendbaar is, maar tegelijkertijd koersvast blijft.

Daarom ligt ook in 2027 de nadruk op bedrijfscontinuïteit, uitvoeringskracht en samenredzaamheid. We investeren ook dit jaar in het beheer en de vervanging van onze assets, versterken onze cyberweerbaarheid en informatievoorziening en werken verder aan professioneel assetmanagement. Daarmee zorgen we ervoor dat onze waterkeringen, gemalen, zuiveringsinstallaties, watergangen en digitale infrastructuur ook onder veranderende omstandigheden betrouwbaar blijven functioneren.

Tegelijkertijd voeren we volop opgaven en maatregelen uit. In 2027 starten de werkzaamheden aan de Grebbedijk, werken we verder aan de opgaven rond de Hoenwaard en bereiden we toekomstige versterkingsprojecten langs de IJssel voor. We voeren aanvullende KRW-maatregelen uit, werken samen met partners aan beekdalontwikkeling, de Aanpak Veluwe en een robuuste zoetwatervoorziening. Ook investeren we in onze waterketen, met grote projecten op onze rioolwaterzuiveringsinstallaties in onder andere Hattem, Bennekom, Harderwijk en Amersfoort.

Deze tijd vraagt om samenwerking met focus en prioritering. Wij richten onze inzet op die activiteiten, waarmee wij de grootste bijdrage leveren aan onze maatschappelijke opgaven en aan een toekomstbestendig beheergebied. Bij het werken aan onze opgaven maken wij bewuste keuzes. Waar samenwerking met andere overheden en partners leidt tot concrete resultaten voor waterveiligheid, waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit blijven wij actief

investeren en zorgen we dat we vanaf het begin aan tafel zitten. Daarbij zetten we de beschikbare capaciteit in en we werken bewust in samenwerkingen. De regio's Foodvalley, Stedendriehoek, A-Z en Aanpak Veluwe hebben daarbij onze specifieke focus.

Onderzoek en innovatie zijn essentieel om onze wettelijke taken ook op langere termijn maatschappelijk betaalbaar en uitvoerbaar te houden. We kijken hierbij ook naar nieuwe manieren van werken vanuit het besef dat niet alles meer met techniek op te lossen is. Dit vraagt om vernieuwingskracht en daadkracht.

2027 is het jaar waarin inwoners een nieuw waterschapsbestuur kiezen. Deze begroting wordt door het huidige algemeen bestuur vastgesteld, maar zal voor een groot deel onder verantwoordelijkheid van het nieuwe bestuur worden uitgevoerd. We gaan uit van continuïteit van ons bestuur, maar tegelijk verwachte we dat na de verkiezingen een nieuwe bestuursagenda of -akkoord wordt opgesteld. Dat kan leiden tot tussentijdse bijsturing van onze koers.

Met deze begroting bieden wij het nieuwe bestuur een stevige basis om voort te bouwen op de ingezette koers en tegelijkertijd invulling te geven aan nieuwe maatschappelijke en bestuurlijke opgaven.

2 Financiële ontwikkelingen

De interne en externe ontwikkelingen zijn beschreven in de inleiding (hoofdstuk 1) en bij de bestuursprogramma's in de programmabegroting (hoofdstuk 3).

2.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar/meerjarenraming

In de Perspectiefnota 2027 (PPN) is besloten het bestuursprogramma Gebouwde omgeving en zuiveren te wijzigen in bestuursprogramma Waterketen. Ook het bestuursprogramma Besturen en belastingen is gewijzigd en heet nu bestuursprogramma Bestuur en organisatie. Daarnaast is besloten de kosten van de bedrijfsvoering in het bestuursprogramma Bestuur en organisatie te verantwoorden. Als gevolg hiervan zijn de kosten van de bestuursprogramma 's Veiligheid, Watersysteem landelijk gebied en Waterketen' lager. In paragraaf 2.2 lichten we dit toe.

In 2026 hebben we een voorstel uitgewerkt als gevolg van het Amendement 'Niet afwentelen op de toekomst'. Concreet betekent het voorstel een aanpassing in het activabeleid, waarbij het drempelbedrag voor de investeringen van zuiveren wordt verhoogd naar € 1 miljoen. De consequenties van dit besluit zijn verwerkt in deze begroting en meerjarenraming. Dit betekent een verschuiving van investeringen naar exploitatie van gemiddeld € 7 miljoen per jaar.

In 2026 is een bestuursvoorstel vastgesteld om te gaan werken met signaleringswaarden voor de financiële kengetallen. Daarover moet conform het Waterschapsbesluit gerapporteerd worden in de paragraaf financiële positie. Een voorstel om de hoogte van deze signaleringswaarden bestuurlijk te bepalen, wordt voorbereid.

Het algemeen bestuur heeft ingestemd met de aanpassing van de kostenverdeling over de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. De effecten van dit besluit zijn verwerkt in deze begroting.

Daarnaast is de samenwerkingsovereenkomst Aanpak Veluwe getekend. De Aanpak Veluwe is een langjarige interbestuurlijke samenwerking waarin het Rijk, provincie Gelderland, gemeenten en waterschappen samenwerken aan natuurherstel, stikstofreductie en de beekdalbrede aanpak. Hierin worden doelen, instrumenten en maatregelen van de partners samengebracht (o.a. vanuit Taskfore Landbouw, Natuur en Stikstof). Daarmee beogen de partners ook de vergunningverlening weer op gang te brengen en perspectief te bieden aan landbouw, woningbouw en economische ontwikkeling. In juni 2026 zijn de samenwerkingsovereenkomst en het eerste uitvoeringsplan ondertekend. Het Rijk stelt voor de eerste fase € 300 miljoen beschikbaar. Voor ons waterschap ligt de nadruk op de hydrologie, zoals een beekdalbrede aanpak, water vasthouden, grondwatervoorraden aanvullen en de waterkwaliteit verbeteren, alles in samenhang met natuurherstel en gebiedsontwikkeling. De aanpak is gebieds- en ondernemersgericht en zal in 2027 verder vorm krijgen via een uitvoeringsorganisatie waar wij als waterschap in deelnemen.

2.2 Belangrijkste afwijkingen

Met ingang van 2027 zijn de kosten van bedrijfsvoering in programma Bestuur en organisatie verantwoord, dit geeft een stijging van de lasten van € 34,5 miljoen in bestuursprogramma Bestuur en organisatie, een afname van de lasten in het bestuursprogramma Veiligheid van € 1,4 miljoen, een afname van de lasten in het bestuursprogramma Watersysteem landelijk gebied van € 13,8 miljoen en een afname van de lasten in het bestuursprogramma Waterketen van € 19,3 miljoen.

Ten opzichte van de Perspectiefnota (PPN) is er sprake van een sneller oplopende nettoschuldquote (zie paragraaf 5.1.5). Dit wordt veroorzaakt door een stijging van de verwachte investeringen in de planperiode (2027 t/m 2031). Dit resulteert in een nettoschuldquote in 2031 van 407% (PPN: in 2030 308%). Bij de PPN 2028 wordt de doorrekening naar 2050 geactualiseerd. Daarbij wordt in beeld gebracht of de stijging van de investeringen ook na de planperiode doorzet en wat dit betekent voor de ontwikkeling van de financiële kengetallen. Deze informatie draagt vervolgens bij aan het bestuurlijke gesprek over de balans tussen doelen, financiële positie en belastingtarief en de mogelijkheden om hierin bij te sturen bijvoorbeeld door innovatie en water- en -bodem-sturend werken.

2.3 Uiteenzetting uitgangspunten en normen

Bij de opzet van deze begroting hebben we rekening gehouden met de verslaggevingsvoorschriften uit het Waterschapsbesluit (BBVW).

Loonkosten
Voor de autonome salarisontwikkeling maken we gebruik van de ramingen van het CPB. Het stijgingspercentage voor de loonkosten bedraagt 4,1% voor 2027. Vanaf 2028 hanteren we volgens de raming van het CPB (loonkosten sector overheid) gemiddeld 3,8%.

Inflatie
V inflatieoor hanteren we het inflatiecijfer van het CPB. Voor 2027 rekenen we met 3,0%. Vanaf 2028 gemiddeld 2,3% volgens de lange-termijnraming van het CPB.

Rente
Als rentepercentage voor nieuwe investeringen is vanaf 2027 gerekend met 3,25%.

Bandbreedte investeringen
Vanaf de begroting 2026 presenteren we de bandbreedtes in de meerjarige-investeringsraming per programma. Deze aanpak geeft uitdrukking aan de mate van onzekerheid binnen de investeringsramingen. Wanneer een project verder gevorderd is, nemen de onzekerheden af en kan de investering nauwkeuriger worden ingeschat. We passen de bandbreedte per projectfase toe. Door de bandbreedtes van afzonderlijke fasen te combineren, ontstaat een totale bandbreedte per programma die inzicht biedt in de totale onzekerheid.

Gehanteerde onzekerheidsmarges per projectfase:
(Bijvoorbeeld een projectraming in de definitiefase heeft een bandbreedte van +/- 40%)

Nog niet gedefinieerde projecten (PX-project)	+/- 50%
Definitiefase	+/- 40%
Ontwerpfase	+/- 30%
Bestek- en aanbestedingsfase	+/- 20%
Uitvoeringsfase	+/- 10%
Nazorgfase	+/- 0%

2.4 Afwijking uitgangspunten en normen t.o.v. vorige begroting

De gehanteerde normen en uitgangspunten voor inflatie en cao-stijging ten opzichte van de Perspectiefnota zijn ongewijzigd met uitzondering van de CAO-stijging in 2027. Het CPB verwacht in 2027 een toename van 4,1% voor de loonkosten van de sector Overheid. In de Perspectiefnota hebben we 3,8% gehanteerd.
Gezien de renteontwikkeling is het rentepercentage voor nieuwe geldleningen vanaf 2027 verhoogd met 0,25%.

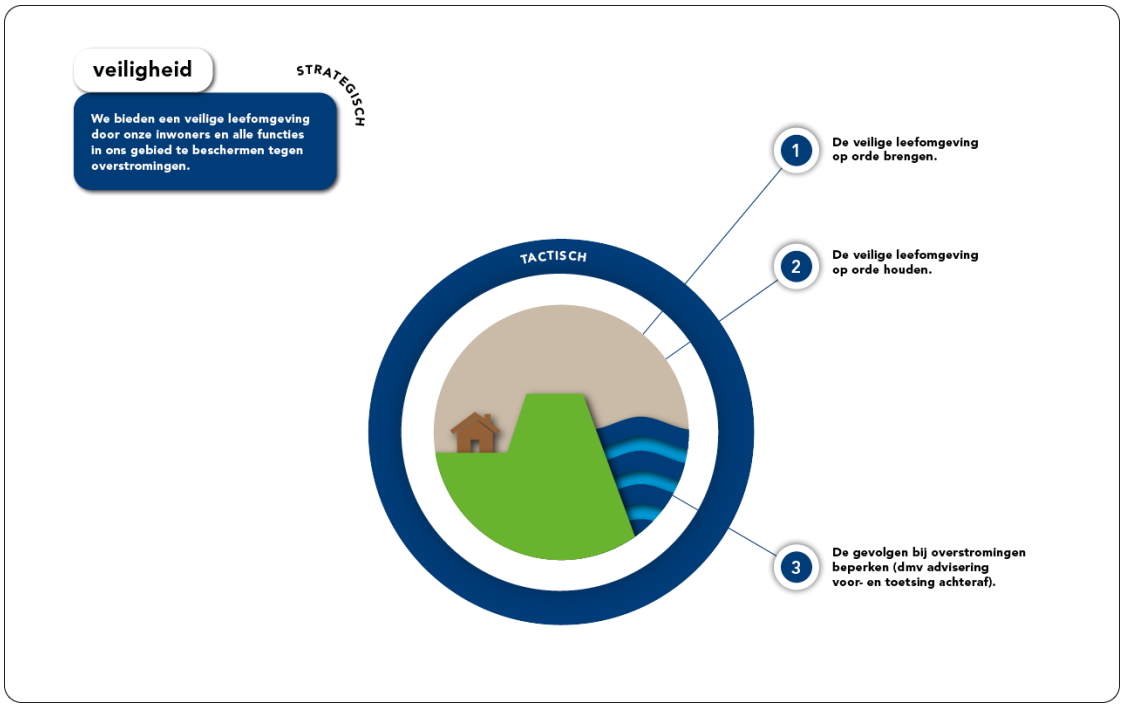
3 Programmabegroting

3.1 Veiligheid

Hiermee dragen we bij aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's).

Dit willen we bereiken

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
We bieden een veilige leefomgeving door onze inwoners en alle functies in ons gebied te beschermen tegen overstromingen.					
De veilige leefomgeving op orde brengen					
Aantal gerealiseerde dijkverbeteringen (cumulatief)	aantal gerealiseerde dijkverbeteringen		2	2	2
Er worden (tijdelijke) beheer- en noodmaatregelen getroffen om risico's af te dekken in de periode tot de uitvoering van de verbeterprojecten.	%	100	100	100	100
We bepalen hoe we invulling geven aan het meerlaagsveiligheidsprinicpe. Positiebepaling WSVV - goedgekeurd door AB	Aantal		1	1	1
De veilige leefomgeving op orde houden					
De primaire kering is beoordeeld volgens de landelijke planning	%	30	100	100	100
De regionale kering is getoetst	%	0	100	100	100
De overige keringen zijn beoordeeld door beheerders	%	100	50	100	100
De gevolgen bij overstromingen beperken					
Aantal calamiteitenoefeningen met relevante stakeholders per jaar (6x per jaar)	%	100	100	100	100
Actuele overstromingsinformatie delen met gebiedsteams (2x per jaar)	Aantal		2	2	2

De grijze vlakken zijn gebruikt, omdat we een herijking van de indicatorset hebben gehad voor begrotingsjaar 2025. Afgesproken was om gelijktijdig met de begroting voor 2025 een herijking van de effectmonitoring te hebben gerealiseerd. Hierdoor hebben we voor enkele indicatoren geen historie geregistreerd.

Dit gaan we realiseren

2027 staat in het teken van uitvoering en doorpakken in de waterveiligheidsopgave. Het op orde brengen en houden van onze waterkeringen blijft daarbij een belangrijke taak en vormt de basis van ons werk aan waterveiligheid. Zo starten we met de versterkingsmaatregelen aan de Grebbedijk en voeren we langs de IJssel beverwerende maatregelen uit. Tegelijkertijd ontwikkelen wij onze rol verder binnen de bredere opgave van meerlaagsveiligheid. Meerlaagsveiligheid vraagt niet alleen om sterke waterkeringen en een goede crisisvoorbereiding, maar ook om het versterken van waterbewustzijn, het meewegen van waterveiligheid in de ruimtelijke inrichting, het beperken van gevolgen van overstromingen en om aandacht voor herstel na een overstroming. Dit vraagt een andere manier van denken en soms ook een andere rol en inzet. Samen met onze partners zetten wij in 2027 verdere stappen in de uitwerking van deze opgave en werken wij aan de verdere inbedding van meerlaagsveiligheid binnen onze organisatie en in de samenwerking met partners.

De veilige leefomgeving op orde brengen
In 2027 werken wij zichtbaar aan het verbeteren en versterken van onze keringen.

Binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn in 2026 landelijke afspraken gemaakt over de herijking van het programma. Daarmee zijn aanvullende financiële middelen beschikbaar gekomen vanuit het Rijk en de waterschappen. Daardoor is meer zekerheid ontstaan over de programmering van de waterveiligheidsopgave tot 2036. In 2027 vertalen wij deze afspraken verder naar onze projecten en dragen wij bij aan een doelmatige en voorspelbare uitvoering van de versterkingsopgave. Tegelijk beperkt het Rijk de toegestane kasschuif vanwege grote uitgaven op nationaal niveau. Dat heeft mogelijk gevolgen voor de financiering van de Grebbedijk.

Voor de gebiedsontwikkeling en dijkverbetering Grebbedijk is in 2026 de uitvoeringsfase gestart. De eerste onderzoeken nodig voor de uitvoering zijn afgerond en de voorbereidende werkzaamheden zijn in gang gezet. In 2027 starten de versterkingsmaatregelen aan de dijk. Daarbij blijven wij samen met onze partners werken aan een integrale gebiedsontwikkeling, zodat we de waterveiligheidsopgave verbinden met de kwaliteiten en ambities van het gebied. Voor de omgeving worden de werkzaamheden in toenemende mate zichtbaar.

In 2027 zetten we de monitoring van de primaire waterkeringen langs de IJssel voort. Hiermee vergroten wij onze kennis van het gedrag van de dijken tijdens hoogwatersituaties en versterken wij de onderbouwing van toekomstige maatregelen. Daarnaast bereiden wij het HWBP-project Welsum verder voor, zodat dit project in 2029 van start kan gaan.

In 2025 is besloten het gezamenlijke gebiedsproces Hoenwaard 2030 te beëindigen, nadat de provincie besloot zich terug te trekken uit het project. Naar aanleiding daarvan werken wij zelfstandig verder aan het gemaal en de kade in de Hoenwaard.
In 2026 is voor de uitvoering van deze opgave een projectorganisatie ingericht en zijn de werkzaamheden opgestart. In 2027 werken wij de plannen verder uit en treffen wij voorbereidende werkzaamheden om de kade te versterken en het gemaal aan te passen. De verantwoording hiervan valt onder het programma Watersysteem landelijk gebied. Wij betrekken de omgeving en belanghebbenden actief bij de verdere ontwikkeling van het project.

In 2027 starten wij met de volgende beoordelingsronde van de primaire waterkeringen. Hiermee brengen wij opnieuw in beeld in hoeverre onze keringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen en waar versterkingsmaatregelen op termijn nodig zijn.

De veilige leefomgeving op orde houden
Om onze waterkeringen op orde te houden, werken wij continu aan beheer en onderhoud van de keringen en denken wij actief mee over plannen en ontwikkelingen van partneroverheden.

De bever is bezig aan een opmars in ons beheergebied. Dat is een positieve ontwikkeling voor de natuur en biodiversiteit. Tegelijkertijd vraagt die ontwikkeling op sommige plekken om nieuwe afwegingen. Waar natuur, waterveiligheid en infrastructuur samenkomen, kunnen spanningen ontstaan die vragen om zorgvuldige keuzes.

In 2026 zijn de voorbereidingen getroffen voor preventieve maatregelen tegen bevergraverij langs de IJsseldijken. In 2027 starten wij met de uitvoering van deze maatregelen. Daarnaast blijven wij de gedragingen van de bever binnen ons beheergebied scherp volgen. Waar de waterveiligheid daarom vraagt, treffen wij maatregelen om risico's voor waterkeringen tijdig te beheersen.

Wij investeren daarnaast in de verdere ontwikkeling van kennis en expertise op het gebied van dijkbeheer en waterveiligheid. Hierbij besteden wij onder meer aandacht aan grasbekledingen, biodiversiteit, geotechnische kennis van waterkeringen, assetmanagement en de verdere toepassing van monitoring en data. Ook actualiseren wij, daar waar nodig, de leggers van onze waterkeringen, zodat deze blijven aansluiten bij de actuele situatie.

Ook in 2027 leveren wij een stevige strategische en inhoudelijke bijdrage aan landelijke en regionale programma's, waaronder Ruimte voor de Rivier 2.0, de Deltaprogramma’s en andere provinciale en regionale visies en plannen. Daarbij bewaken wij de belangen van het waterschap en zorgen wij ervoor dat nieuwe ontwikkelingen aansluiten op de huidige en toekomstige waterveiligheidsopgaven.

De gevolgen bij overstromingen beperken
Samen met onze partners werken wij in 2027 meerlaagsveiligheid verder uit, in combinatie met waterbewustzijn en de toepassing van de Visie Weerbaar Waterschap.

Meerlaagsveiligheid levert een belangrijke bijdrage aan de uitwerking van het principe Water en bodem sturend. Samen met gemeenten, provincies, veiligheidsregio's en andere partners werken wij aan het verder concretiseren van rollen, verantwoordelijkheden en maatregelen. Ook benutten wij beschikbare overstromingsscenario's en kennis uit regionale en bovenregionale stresstesten om het inzicht in de mogelijke gevolgen van overstromingen te vergroten. En in onze gebiedsgerichte aanpak voor zowel stedelijk als het landelijk gebied beschouwen wij vraagstukken rond waterveiligheid, ruimtelijke inrichting, crisisbeheersing, waterbewustzijn en herstel na overstromingen in samenhang met elkaar en adviseren wij hierover.

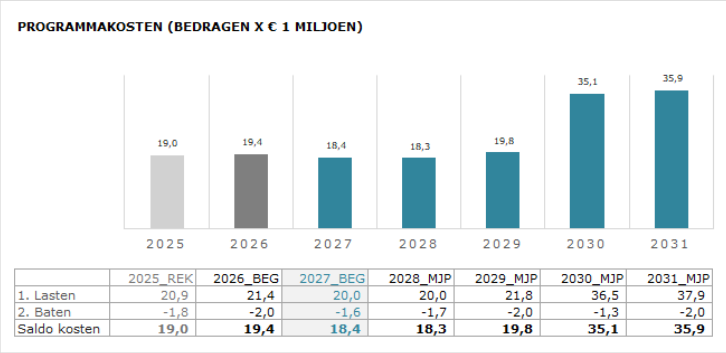
Een belangrijk onderdeel van meerlaagsveiligheid is het vergroten van het waterbewustzijn van inwoners, bedrijven en overheden. In 2027 intensiveren wij de samenwerking met partners op dit thema en starten wij pilotprojecten om deze bewustwording te vergroten en handelingsperspectieven te ontwikkelen. We stimuleren het waterbewust gedrag, zodat mensen beter voorbereid zijn op extreme situaties en we de gevolgen van een overstroming kunnen beperken.

Dit zijn de onzekerheden
Een belangrijk aandachtspunt blijft de tijdige beschikbaarheid van financiële middelen vanuit het Rijk voor de uitvoering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Hoewel hierover bestuurlijke afspraken zijn gemaakt, blijft het van belang dat de financiering aansluit op het benodigde uitvoeringsritme van de projecten.

De uitvoering van de Grebbedijk is een complexe en omvangrijke opgave. Ondanks de zorgvuldige voorbereiding kunnen tijdens de uitvoering onverwachte technische, ruimtelijke of omgeving gerelateerde omstandigheden naar voren komen. In het project anticiperen we hier zo goed mogelijk op en treffen passende beheersmaatregelen.
Daarnaast starten we binnen Ruimte voor de Rivier 2.0 processen rond nieuwe reserveringsgebieden voor riviermaatregelen op de lange termijn. Daarbij kunnen raakvlakken ontstaan met dijkversterkingsopgaven. Wij blijven deze ontwikkelingen nauwgezet volgen en zetten ons in om de belangen van ons waterschap en toekomstige versterkingsmaatregelen tijdig te borgen.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

	2025_REK	2026_BEG	2027_BEG	2028_MJP	2029_MJP	2030_MJP	2031_MJP
1. Lasten	20,9	21,4	20,0	20,0	21,8	36,5	37,9
2. Baten	-1,8	-2,0	-1,6	-1,7	-2,0	-1,3	-2,0
Saldo kosten	**19,0**	**19,4**	**18,4**	**18,3**	**19,8**	**35,1**	**35,9**

De programmakosten 2027 bedragen € 18,4 miljoen en bestaan uit het volgende componenten:

- Vereveningsfonds HWBP-bijdrage € 11,3 miljoen
- Aanleg, beheer en onderhoudskosten waterkeringen € 4,5 miljoen
- Muskusrattenbestrijding € 1 miljoen (inclusief bijdragen aan het samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer)
- Overige kosten: met name onderzoek en toetsingen € 1,6 miljoen

Meerjarenraming solidariteitsbijdrage HWBP en bestemmingsreserve HWBP

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Solidariteitsbijdrage HWBP	10,9	11,3	11,5	13,2	26,6	27,6	28,6	28,3	31,2	30,0	30,0
Delta bestemmingsreserve HWBP*	0,1	1,4	4,4	4,5	-5,5	-4,9	-	-	-	-	-
Totaal HWBP	11	**12,7**	15,9	**17,7**	**21,1**	**22,7**	**28,6**	**28,3**	**31,2**	**30,0**	**30,0**

**) + reserve opbouw, - reserve inzet*

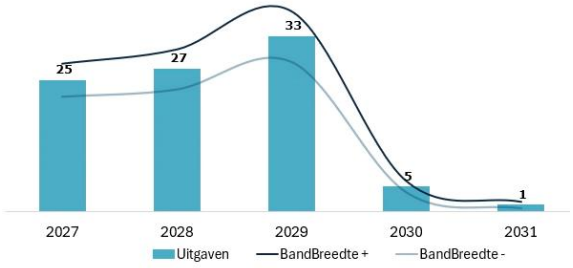
Anticiperend op het betaalbaar en haalbaar houden van het HWBP wordt er in de komende jaren een reserve opgebouwd om de hogere HWBP-bijdrage aan het fonds die in 2030 verwacht wordt, op te vangen.

Investeringen

NETTO[1] PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
NETTO	1,7	11,5	13,1	20,9	-8,1	0,1
UITGAVEN	12,9	25,1	27,2	33,4	4,7	1,2
INKOMSTEN	11,3	13,6	14,1	12,6	12,8	1,1

Bovenstaande grafiek laat de (netto-)investeringen zien over de periode 2026-2031.

Ten opzichte van de Perspectiefnota is de totale meerjarenraming (bruto) 2027 tot en met 2031 met € 10,7 miljoen gedaald.

De investeringen (2027 tot en met 2031) bestaan met name uit de projecten:

- Project Grebbedijk € 80 miljoen
- Kade Hoenwaard € 2,9 miljoen
- Kosten voor preventieve maatregelen bevergraverij IJsseldijken zijn tot en met 2029 omhoog bijgesteld van € 1,9 miljoen naar € 5,0 miljoen
- Dijkversterkingsopgaven IJsseldijken gaat in de periode vanaf 2030 lopen, met o.a. traject Welsum. Kasritme is hierop aangepast voor de beginjaren. Er wordt € 11,5 miljoen doorgeschoven tot na 2032, waarbij de start van grote uitgaven vanaf 2034 wordt verwacht

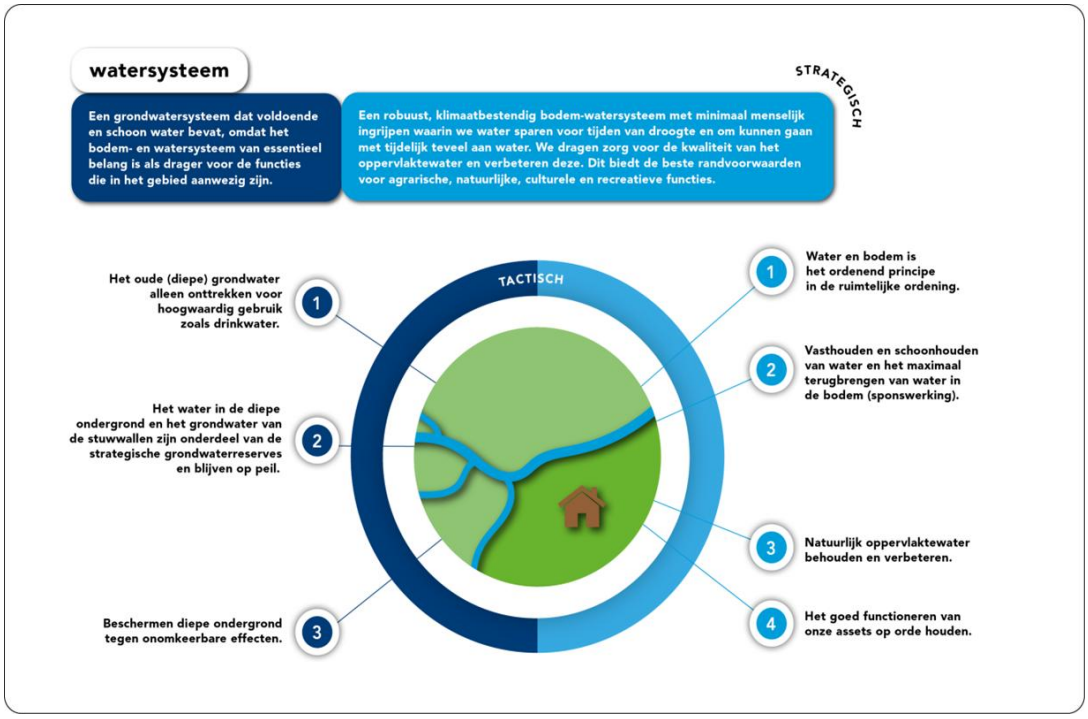
[1] Als in enig jaar de nettowaarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

3.2 Watersysteem landelijk gebied

Hiermee dragen we bij aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's).

Dit willen we bereiken

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
Een grondwatersysteem dat voldoende en schoon water bevat, omdat het bodem- en watersysteem van essentieel belang is als drager voor de functies die in het gebied aanwezig zijn.					
Het oude (diepe) grondwater alleen onttrekken voor hoogwaardig gebruik zoals drinkwater					
Adviezen aan provincie m.b.t. afname onttrekkingen ten behoeve van niet-hoogwaardig gebruik (bestaand en nieuw)	%	0	100	100	100
Het water in de diepe ondergrond en het grondwater van de stuwwallen zijn onderdeel van de strategische grondwaterreserves					
Afname of gelijkblijvende omvang grondwateronttrekkingen door bronbemalingen	miljoen m3	30,0	30,5	30,0	30,0
Een robuust, klimaatbestendig bodem-watersysteem met minimaal menselijk ingrijpen waarin we water sparen voor tijden van droogte en om kunnen gaan met tijdelijk teveel aan water. We dragen zorg voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en verbeteren deze. Dit biedt de beste randvoorwaarden voor agrarische, natuurlijke, culturele en recreatieve functies.					
Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke ordening					
Het watersysteem voldoet aan de omgevingswaarden voor wateroverlast.	%	99,8	99,1	99,5	99,5
Vasthouden en schoonhouden van water en het maximaal terugbrengen van water in de bodem (sponswerking)					
Toename spongiteit zomer-winter	-	4,83	7,07	4,93	5,08
Natuurlijk oppervlakte water behouden en verbeteren					
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (4 biologische kwaliteitselementen)	%	72	49	90	100
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (biologie ondersteunende parameters)	%	34	41	75	100
Voldoen aan de chemische doelen van de KRW (prioritaire stoffen)	% water-lichamen		0	100	100
Voldoen aan de chemische doelen van de KRW (prioritaire stoffen)	gemiddeld % van parameters welke voldoen		95	100	100
De aangewezen zwemwateren voldoen aan de Europese zwemwaterrichtlijn. (score 'goed')	%	100	100	100	100

*De grijze vlakken zijn gebruikt, omdat we een herijking van de indicatorset hebben gehad voor begrotingsjaar 2025. Afgesproken was om gelijktijdig met de begroting voor 2025 een herijking van de effectmonitoring te hebben gerealiseerd. Hierdoor hebben we voor enkele indicatoren geen historie geregistreerd. *Spongiteit is het vermogen van een landschap, stroomgebied of bodem om neerslag op te vangen, tijdelijk te bergen en vertraagd af te voeren.*

Dit gaan we realiseren

Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke ordening

Door klimaatverandering zien we steeds vaker weersextremen voorkomen, waardoor het watersysteem onderdruk komt te staan. Om ons zo goed mogelijk aan te passen aan het veranderende klimaat, moet het water- en bodemsysteem een sturende rol krijgen bij de ruimtelijke ordening. Dit vraagt om een transitie in onze benadering van het waterbeheer.

Dit doen we vanuit vier perspectieven die elkaar versterken. Deze willen we in samenhang en in samenwerking uitvoeren:

- Brongericht
- Actorgericht
- Gebiedsgericht
- Beleidsgericht

Op basis hiervan houden we de opgaven, de kansen en de risico's opnieuw tegen het licht. Daarom gaan we met Provincie Utrecht en Provincie Gelderland samen aan de slag om per beekdal (stroomgebied) de integrale opgaven uit te werken voor de korte en de langere termijn. Ook verbinden we hier een handelingsperspectief aan. Deze uitwerking per beekdal is input voor de programmatische aanpak in gebiedsprocessen, zoals Aanpak Veluwe, Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied Utrecht, Kaderrichtlijn Water (KRW) en de strategie Zoetwatervoorziening Oost-Nederland (ZON). Het stroomgebied van de Barneveldse beek is de eerste casus waarbij onder andere een gebiedsproces Ede-Barneveld in de startblokken staat.

Gebiedsprocessen
De realisatie van onze BOVI-doelen zijn niet los te zien van andere maatschappelijke vraagstukken, zoals de landbouwtransitie, de behoefte aan ruimte voor woningen, bedrijventerreinen en infrastructuur en de zorgen om de kwaliteit van de leefomgeving. Vrijwel alle ruimtelijke ontwikkelingen hangen samen met de zorg voor een goed water- en bodemsysteem. Vanuit water- en bodem sturend zijn niet alle ontwikkelingen overal mogelijk. Dit zijn complexe ruimtelijke vraagstukken waarin verschillende belangen en doelen bij elkaar gebracht moeten worden. Wij zijn ons ervan bewust dat we zonder onze partners onze BOVI-doelen niet kunnen realiseren. Dat vraagt om samenwerking met gebiedspartners op basis van ieders rol en verantwoordelijkheid. Daarbij kijken we kritisch naar onze eigen rol binnen samenwerkingsverbanden en gebiedsprocessen. Bestuurlijke afspraken komen we na. Doordat we gezamenlijke tussentijdse evaluatiemomenten inbouwen, kunnen we onze rol en inzet bijsturen. We blijven actief betrokken bij lopende gebiedsprocessen in de Gelderse vallei, de IJsselvallei en het gebiedsproces GEUS. Ook nemen we actief deel aan de regionale samenwerkingsverbanden, zoals Regio Foodvalley, Regio Ermelo, Harderwijk, Outten en Zeewolde (EHPZ), Kop van de Veluwe en de Stedendriehoek. Deze samenwerkingsverbanden zijn relevant om in een vroeg stadium aan tafel te zitten bij (ruimtelijke) ontwikkelingen die water en bodem raken. Onze financiële bijdrage aan de algemene organisatie van deze regio's bouwen wij af, maar we blijven wel investeren in kennis en kunde. Tevens steunen we specifieke watergerelateerde projecten en programma's die onder deze samenwerkingen tot stand komen. De verdere uitwerking van de regionale sponsstrategie binnen de regio Zwolle en meer specifiek in de Kop van de Veluwe zijn daar voorbeelden van.

Vasthouden en schoonhouden van water en het verbeteren van de bodem
We werken samen met de provincies aan N2000 beekherstel, verdrogingsbestrijding, agrarisch waterbeheer en klimaatmaatregelen. Afspraken over deze samenwerking

(inclusief financiën) hebben we met Provincie Gelderland vastgelegd in een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) die we jaarlijks actualiseren op basis van nieuwe ontwikkelingen. Naar voorbeeld van de SOK met de provincie Gelderland hebben sinds 2026 ook een SOK met de provincie Utrecht. In dat kader werken we onder andere aan een beekdalbrede aanpak.

In 2027 gaan we in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) door met meerdere DAW-Impuls projecten in drie focusgebieden: Voorsterbeek, Gelderse Vallei en brongebied Hierdense Beek (GEUS). We bouwen, samen met netwerkpartners, in deze gebieden aan een leernetwerk van agrarisch ondernemers en starten met de uitvoering van velddemo's. De thema's zijn verbeteringen in landbouwbodemkwaliteit, waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid.

In het kader van Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON) fase 2 (2022 – 2027) van het Deltaprogramma Zoetwater dragen we ook in 2027 financieel bij aan de cofinanciering (via LTO Noord) van zoetwatermaatregelen die agrariërs willen nemen. Wij hebben daarnaast ook geld gereserveerd die cofinanciering mogelijk maakt bij de aanschaf van landbouwmachines die minder belastend zijn voor de bodem.

Op basis van de regionale strategie fase 3 'Wel goed blijven balanceren met water!' en de reactie van het Deltaprogramma Zoetwater werken we in 2027, het regionale uitvoeringsprogramma ZON fase 3 (2028-2033) uit.

Groenblauwe diensten
Beheer en inrichting van een toekomstbestendig watersysteem vraagt ook een aanpassing van het landgebruik, een gezondere bodem en weerbaarheid tegen weersextremen. We zien al jaren dat 'reguliere' instrumenten zoals bijvoorbeeld Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer (ANLb) nog niet toereikend zijn. Daarom werken we, samen met onze partners en medeoverheden, aan nieuwe mogelijkheden en instrumenten om grondgebruikers te stimuleren een bijdrage te leveren aan het vormgeven van het toekomstbestendig water- en bodemsysteem, ook wel groenblauwe diensten genoemd. In dat kader zijn diverse activiteiten gestart in 2026 die we in 2027 doorzetten. Dat zijn bijvoorbeeld projecten in Regio Deal Foodvalley en zuidelijke IJsselvallei, pilot Duurzame Melkveehouderij (voorheen 'Markemodel') en een langjarige samenwerking met agrariërs voor het leveren van groenblauwe diensten. Het laatste project is genomineerd voor de Waterinnovatieprijs getiteld '20 – 20; sleutel voor het stikstofslot'.

Natuurlijk oppervlaktewater behouden en verbeteren
Het watersysteem vraagt blijvende aandacht en inzet. Dat geldt ook voor de aanpak van de waterkwaliteit (cq. KRW-opgave), waaronder de beekdalbrede aanpak en het werken aan verbetering van effluent van onze eigen rwzi's. We hebben daarin de afgelopen jaren mooie resultaten bereikt, maar we zijn er nog niet.

Onze KRW-maatregelen (in het kader van het Stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027 (SGBP3) verwachten wij volgens planning voor eind 2027 uitgevoerd te hebben. In 2026 zijn we gestart met de uitvoering van aanvullende maatregelen, het zogenoemde 'snelle spoor', bovenop die van het SGBP3. Daar gaan we in 2027 mee door.
In 2026 hebben wij onze doelen en maatregelen voor het SGBP4 vastgesteld voor de planperiode 2028-2033. Voor het SGBP4 benaderen we de KRW integraal, waarbij we maatregelen formuleren vanuit een beekdalbrede aanpak. De inbreng voor het SGBP4 wordt geborgd in het nieuwe BOP. In 2027 stellen we zowel het ontwerp SGBP4 als ons nieuwe BOP vast.
De doelen zijn opgesteld om de voortgang op het BOP te monitoren.
Daarbij is gekozen om de formele KRW doelen voor 2027 te gebruiken als doel voor ons BOP. De doelen zijn destijds vastgesteld en worden niet jaarlijks aangepast. Voor de monitoring van het volgend BOP zullen nieuwe doelen bepaald worden voor 2033.
Bij het opstellen van de doelen in 2021 leken de biologische doelen ook haalbaar. We zien de laatste jaren dat de doelen onhaalbaar zijn, voornamelijk wegens droogte en stijgende watertemperatuur. Hier is het bestuur ook meermalen over geïnformeerd.

Het goed functioneren van het watersysteem
De recente extreem droge en natte jaren hebben de noodzaak versterkt dat we een goede balans moeten vinden tussen het omgaan met te veel en te weinig water, zodat ons grond- en oppervlaktewatersysteem robuust wordt en extremen kan opvangen. Vanaf 2018 hebben we al diverse maatregelen getroffen en we zien dat die het gewenste effect hebben. Daarom gaan we ook in 2027 daarmee door. Dat geldt eveneens voor de Regeling Watersparen. Die ontwikkelen we van een verkennende, experimentele fase naar een structurele aanpak. Meer complexe aanvragen voor watersparen worden sinds 2025 opgepakt en die voeren we in 2027 verder uit. Daarbij kijken we naar verbinding met bredere gebiedsopgaven.
Op basis van een maatschappelijk kosten baten analyse voeren we het bestuurlijke gesprek over hoe de huidige wijze van waterbeheer in het licht van de toenemende weersextremen houdbaar blijft.

Om te zorgen dat het regionale watersysteem goed blijft functioneren, zowel tijdens normale omstandigheden als tijdens perioden van hevige regen of langdurige droogte, voeren we jaarlijks voor een deel van het beheergebied de toetsing uit volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Daarbij maken we gebruik van een integraal modelinstrument, zodat we ook het vraagstuk van watertekort (cq. droogte) direct kunnen meewegen. Op basis van de toetsresultaten programmeren we maatregelen om knelpunten weg te nemen. In 2027 richten we ons op Noord-Veluwe. De toetsing van dit deelgebied is in 2026 gestart. Daarnaast werken we in 2027 maatregelen uit die knelpunten oplossen voortgekomen uit de toetsing van eerdere deelgebieden.

Naast het aanpakken van concrete knelpunten nemen we in 2027 ook het beleidskader klimaatbestendig watersysteem onder de loep. Het doel hiervan is om, vanuit een geïntegreerde wateropgave, een kader te ontwikkelen als richtinggevend vertrekpunt voor

de verschillende gebiedsprocessen en planvoorbereidingen (van onszelf en van anderen) in ons beheergebied. Dit draagt bij aan het op gang brengen en realiseren van de transitie naar een robuust watersysteem.

In 2025 is een bovenregionale Stresstest Wateroverlast uitgevoerd voor ons beheergebied. Daarmee zijn de effecten in beeld gebracht van een zeer extreme neerslag situatie zoals die heeft plaatsgevonden in 2021 in Zuid-Limburg. Samen met de provincies en andere partners voeren we risicodialogen om te bepalen wat de stresstest betekent voor de ruimtelijke inrichting van ons beheergebied. Dit is eind 2026 gestart en daar gaan we in 2027 mee door. Dit moet uiteindelijk leiden tot een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Hierbij benutten we het samenwerkingsverband Vallei en Veluwe Klimaatbestendig.

In samenwerking met de betrokken partners bij de Blauwe agenda Utrechtse Heuvelrug werken we in 2027 verder aan de uitvoering van de gezamenlijke uitvoeringsagenda voor het klimaatbestendig inrichten van het (grond)watersysteem. Ook gaan we aan de slag met de vraag hoe de Blauwe Agenda na 2027 vorm krijgt. In 2027 loopt de bestaande samenwerkingsovereenkomst tussen de betrokken partijen namelijk af.

In 2026 is intern een eerste ambtelijke verkenning gedaan naar de toekomst van het Apeldoorns Kanaal. Het resultaat bestaat uit inzichten en kijkrichtingen die uitgangspunt kunnen zijn bij het gesprek over mogelijke transitiepaden. Op basis van deze verkenning willen we in 2027 samen met partners (medeoverheden en stakeholders) de mogelijke transitiepaden verder verkennen en invullen.

Naast onze waterschapstaak om het watersysteem goed te laten functioneren, hebben we ook wettelijke taken voor natuurbehoud en soorten bescherming. Het voldoen aan die beide taken geeft in de praktijk de nodige uitdagingen. Dat zien we bijvoorbeeld bij het werken volgens de nieuwe gedragscode bestendig beheer en onderhoud die tot doel heeft om zowel de veiligheid van de waterwegen te waarborgen als flora en fauna te beschermen (zie ook paragraaf 3.5.4 Biodiversiteit). Inmiddels kunnen we met de nodige aanpassingen het onderhoudswerk uitvoeren binnen de ruimte die de gedragscode biedt. Aan de hand van een modelberekening is in 2026 het effect van de implementatie van de gedragscode op het functioneren van het watersysteem in beeld gebracht. Voor de locaties waar het nieuwe beheer leidt tot problemen met de waterafvoercapaciteit wordt onderzocht hoe die effecten verminderd kunnen worden. Onder leiding van de Unie voeren we tot slot met andere waterschappen onderzoeken uit naar het effect en effectiviteit van machines en maaimethoden om het werken met de code werkbaarder te maken.
De spanning tussen waterbeheer en natuurbeheer zien we ook terug bij het omgaan met de bever, welke bezig aan een opmars in ons beheergebied. Dit is enerzijds een positieve ontwikkeling voor de natuur en biodiversiteit. Maar waar natuur, waterveiligheid en infrastructuur samenkomen, kunnen spanningen ontstaan die vragen om zorgvuldige keuzes. In 2027 verkennen we waar in het beheergebied de grootste risico's zijn, waar verbetermaatregelen nodig zijn en welke oplossingsrichtingen het meest toekomstbestendig zijn.

Beschermen van de grondwatervoorraad

De verantwoordelijkheid voor het behoud en de bescherming van de grondwatervoorraad ligt voor een belangrijk deel bij het waterschap. Onze ambitie is om het grondwatersysteem robuust en toekomstbestendig te maken. Als waterschap kunnen we dat niet alleen. We delen onze verantwoordelijkheid voor het grondwaterbeheer met provincies, gemeenten, het Rijk en private grondeigenaren. Omdat we voor effectieve inzet van onze instrumenten afhankelijk zijn van deze partijen, willen we in 2027 investeren in een structurele verbetering van de samenwerking met onze medeoverheden. Zo kunnen we - in de geest van de Omgevingswet - de maatschappelijke opgave rond grondwater centraal stellen en verder kijken dan onze formele taken. We verkennen hoe het instrumentarium van de Omgevingswet, en in het bijzonder het instrument vrijwillig programma, ons kan helpen om deze samenwerking te versterken.

Het blijft noodzakelijk om te investeren in de ontwikkeling van onze kennis van het grondwatersysteem. Via onderzoek en monitoring brengen we daarom de toestand van het grondwater verder in beeld en krijgen we beter inzicht in de balans tussen aanvulling en onttrekking van grondwater. Deze kennis gebruiken wij bij onze taak in het reguleren van grondwateronttrekkingen.

Samen met provincie Gelderland en Vitens, universiteiten en bedrijven en een groeiend aantal deelnemers in andere delen van Nederland doen we in 2027 onderzoek naar de grondwateraanvulling op de Veluwe en het functioneren van het grondwatersysteem als geheel.

Stikstofgevoelige natuur is vaak afhankelijk van voedselarme en natte omstandigheden. Grondwateronttrekkingen kunnen lokaal leiden tot verdroging van deze natuurtypen. Hierdoor worden negatieve effecten van stikstofdepositie versterkt en neemt de kwaliteit van stikstofgevoelige habitats verder af. Daarom moet stikstofbelasting en grondwateronttrekking in samenhang bekeken worden. Dit werken we verder uit in het Uitvoeringsprogramma Aanpak Veluwe.

Het waterschap zet zich met medeoverheden en watergebruikers (drinkwater, industrie, landbouw en particulieren) in voor spaarzaam verbruik, de verdeling van het beschikbare grond- én oppervlaktewater en het vergroten van de waterbeschikbaarheid. In dat kader werken we met diverse partners aan mogelijkheden om industriële grondwateronttrekkingen te verminderen, zoals bij de verkenning naar de Waterrotonde Nijkerk. Door een aantal faillissementen van papierfabrieken in Eerbeek is de ontwikkeling van de Waterrotonde Eerbeek echter erg onzeker geworden.

Het vraagt blijvende aandacht om goed zicht te houden op de grondwateronttrekkingen. Actuele registratie en ook het ontsluiten van de informatie daarover is belangrijk.
Er is nieuwe wet- en regelgeving in de maak rondom meldplicht en registratie van grondwateronttrekkingen. Dat zou in de toekomst wellicht tot verzwaring van onze

vergunningverleningstaak kunnen leiden, echter het is nog te vroeg om de personele consequenties hiervan voor 2027 te kunnen inschatten.

Beheer en onderhoud

Bij het onderhoud van watergangen blijven we verder werken aan het herstellen van schade door plaagsoorten en het terugdringen van exoten. Daarbij hebben we extra aandacht voor de Japanse duizendknoop en de graafschade veroorzaakt door de muskusrat en bever. Daarnaast monitoren we nauwlettend de aanwezigheid en gevolgen van rivierkreeften in ons werkgebied en volgen we ontwikkelingen rondom de (aanpak van) rivierkreeft nauwlettend via verschillende gremia en samenwerkingsverbanden.

Voor een goed functioneren van het watersysteem moeten ook de kunstwerken en andere assets in goede conditie zijn en blijven. Uit inspectie is gebleken dat een aantal van onze assets onderhoud vergen of vervangen moeten worden. Deze programmeren we het komend jaar. Daarnaast gaan we in het licht van klimaatverandering en watertransitie na wat dit betekent voor onze assets op de lange termijn. In 2027 zullen we op die manier de langetermijnplanning van onze assets tegen het licht houden.

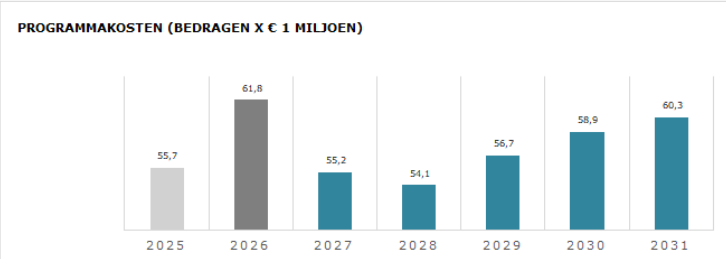
Dit zijn de onzekerheden

Enkele onzekerheden die een rol spelen om de gestelde doelen in 2027 te kunnen realiseren zijn:

- Afhankelijkheid van samenwerkingspartners: We werken veel in samenwerkingsverbanden om onze krachten te kunnen bundelen. Dit geeft een zekere afhankelijkheid en vraagt om goed op elkaar afgestemd te blijven en wendbaarheid om op veranderingen te kunnen inspelen.
- Doorlooptijd participatieprocessen: Het is niet altijd goed te voorspellen hoe een participatieproces verloopt en in hoeverre het gaat lukken om te versnellen.
- Vergunningsprocedures: Diverse activiteiten zijn afhankelijk van langlopende vergunningsprocedures. Hierdoor komt de realisatie onder druk te staan. In de risicoparagraaf wordt uitgebreider ingegaan op het risico van wijzigingen en vertragingen in de scope, in de plannen en in de kosten van plannen en projecten. We sturen actief op dit risico, maar het blijft onzekerheid geven.
- Verkiezingen: De uitslag van de verkiezingen voor Provinciale Staten en Waterschappen in 2027, maar ook de impact van de gemeentelijke verkiezingen in 2026, kan invloed hebben op het beleid van bepaalde dossiers.
- Verdere concretisering (op Rijksniveau) van de Aanpak Veluwe en de Aanpak landbouw, natuur en stikstof.
- Ontwikkeling beheersing van de bever. De opmars van de bever zal in de komende jaren doorzetten en heeft vrijwel zeker gevolgen voor de veiligheid van onder andere onze watersysteemassets. In 2027 verwachten we de eerste resultaten van de uitwerking van de landelijke beveraanpak. Onzeker is of dit een bruikbaar instrumentarium oplevert.
- Ontwikkelingen in Europese regelgeving. EU-regels kunnen ons helpen, maar soms ook belemmeren, zoals regels voor staatssteun.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

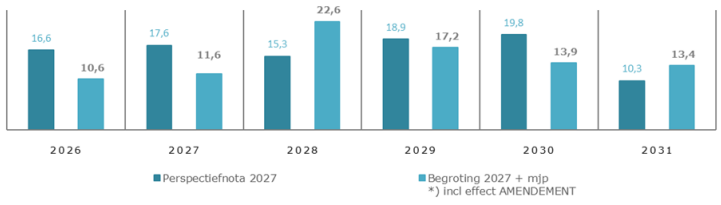
	2025_REK	2026_BEG	2027_BEG	2028_MJP	2029_MJP	2030_MJP	2031_MJP
1. Lasten	57,7	62,5	56,4	54,9	57,5	59,7	61,0
2. Baten	-2,0	-0,6	-1,2	-0,9	-0,8	-0,8	-0,8
Saldo kosten	**55,7**	**61,8**	**55,2**	**54,1**	**56,7**	**58,9**	**60,3**

De programmakosten 2027 bedragen € 55,2 miljoen en bestaat uit de volgende componenten:

- Beheer- en onderhoudskosten, waaronder baggerwerken totaal € 31,6 miljoen
- Nieuw te bouwen watersysteem-gerelateerde werken € 3,2 miljoen
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 8,1 miljoen
- Plannen en onderzoeksgeld € 7,3 miljoen (waaronder natuurlijk oppervlaktewater, robuust watersysteem, blauwe diensten en voldoende zoetwater)
- Monitoringskosten € 3,2 miljoen
- Instrumentarium, zoals peilbesluiten, legger- en beheerregister € 0,7 miljoen
- Muskusrattenbestrijding € 1 miljoen (inclusief bijdrage aan het samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer)

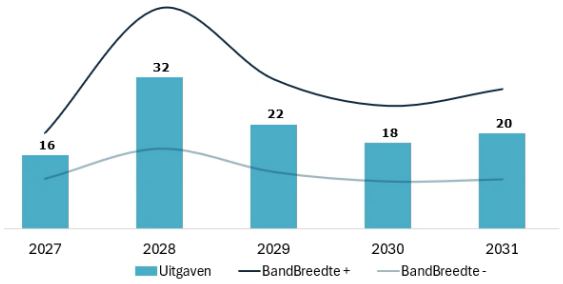
Investeringen

NETTO[2] PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
NETTO	10,6	11,6	22,6	17,2	13,9	13,4
UITGAVEN	13,1	15,6	32,2	22,1	18,2	20,3
INKOMSTEN	2,6	3,9	9,5	4,9	4,3	6,9

[2] Als in enig jaar de nettowaarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

Bovenstaande grafiek laat de (netto-)investeringen zien over de periode 2026-2031.

Ten opzichte van de Perspectiefnota is de totale meerjarenraming (bruto) 2027 tot en met 2031 met € 1,1 miljoen gestegen (incl. effect amendement 'Niet afwentelen op de toekomst' € 4 miljoen).

De daling in 2027 (€ 9 miljoen) ten opzichte van de Perspectiefnota wordt vooral veroorzaakt door:

- Projecten KRW-maatregelen € 7,3 miljoen
- Deel van investering voor vervanging TMX schuift door € 1,3 miljoen

De stijging in 2028 (€ 13 miljoen) wordt veroorzaakt door:

- De projecten die samenhangen met de bestuurlijke opgaven Aanpak Veluwe
- KRW-projecten en N2000 beekherstel projecten

De investeringen (uitgaven 2027-2031, waarvan € 15,6 miljoen in 2027) bestaan vooral uit de volgende nog op te starten projecten:

- Aanleg en verwerving waterlopen en bouw kunstwerken € 28,6 miljoen
- Projecten in het landelijk gebied (met name transitie landelijk gebied) € 43,1 miljoen
- Projecten KRW-maatregelen € 7,5 miljoen, beschoeiingen € 3,2 miljoen
- Projecten NIS2 Watersysteem € 7 miljoen, stuwen en gemalen € 8,2 miljoen
- Peilregulering € 1,3 miljoen

Lopende projecten zijn:

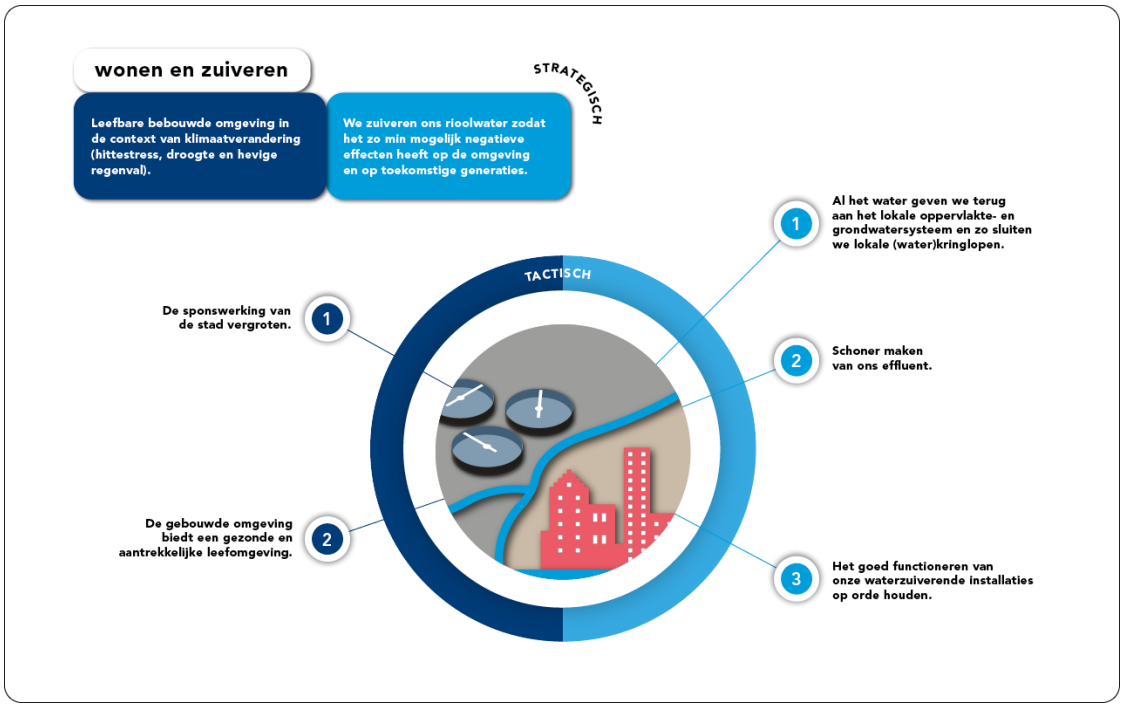
- Renovatie Dierense Sluis € 1,3 miljoen
- Gemaal Hoenwaard € 4,1 miljoen
- Intelligente alarmering gemalen € 0,5 miljoen

3.3 Waterketen

Hiermee dragen we bij aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's).

Dit willen we bereiken

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
We zuiveren ons rioolwater, zodat het zo min mogelijk negatieve effecten heeft op de omgeving en op toekomstige generaties					
Al het water geven we terug aan het lokale oppervlakte- en grondwatersysteem en zo sluiten we lokale (water)kringlopen					
Voor rwzi's waar grootschalige renovatie nodig is en die nu op buitenwater lozen, wordt de lozing op eigen water overwogen in de planvormingsprojecten	%		100	100	100
Schoner maken van ons effluent					
Aantal rzwi's waarvan het effluent is aangepast aan de benodigde kwaliteit van de omgeving (KRW); totaal is 6. Alleen Ede vindt plaats in de BOP periode.	Aantal rwzi's		1	0	1
Optimalisatie installaties zodat we voldoen aan het acitivteitenbesluit (N=10 mg/l), voor rwzi's met huidig maatwerkvergunning (4 rwzi's)	Aantal RWZI's		3	3	3
Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden					
De rioolgemalen voldoen qua pompcapaciteit aan gemaakte afspraken met gemeenten	%		98	98	98
Onze zuiveringen voldoen aan de gestelde vergunningseisen voor het lozen van afvalwater	%		99,8	100,0	100,0
Leefbare bebouwde omgeving in de context van klimaatverandering (hittestress, droogte en hevige regenval).					
De sponswerking van de stad vergroten					
Afnemende trend rioolvreemd water	Afname in miljoen m3		0,50	0,50	2,00
Afnemende trend regenwater in het influent	Afname in miljoen m3		0,50	0,50	2,00
De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving					
De ecologie in het water van stedelijk gebied scoort een voldoende of hoger	%	62	62	69	73

De grijze vlakken zijn gebruikt, omdat we een herijking van de indicatorset hebben gehad voor begrotingsjaar 2025. Afgesproken was om gelijktijdig met de begroting voor 2025 een herijking van de effectmonitoring te hebben gerealiseerd. Hierdoor hebben we voor enkele indicatoren geen historie geregistreerd.

Dit gaan we realiseren

Zuiveren

Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden

We houden onze installaties en werkprocessen op orde en brengen waar nodig verbeteringen aan die mede gericht zijn op toekomstige opgaven en ontwikkelingen. We omarmen het gedachtengoed van de circulaire economie en vertalen dat naar verbetering in duurzaamheid van onze huidige en te (ver)bouwen installaties en werkprocessen. Daarbij streven we naar een lager verbruik van grondstoffen, hulpstoffen en energie.
In 2027 pakken we onder andere de volgende zaken op:

- We gaan verder met het toekomstplan voor rwzi Amersfoort. We maken een schetsontwerp voor capaciteitsuitbreiding van de waterlijn en maken een overkoepelend inrichtingsplan voor de rwzi, waarbij we rekening houden met de

vervanging van de sliblijn, een nabehandelingsinstallatie, een TEA-warmtecentrale en een reservering voor een windturbine.
- Voor rwzi Harderwijk wordt in 2027 verder gewerkt aan de projectvoorbereiding voor vervanging en capaciteitsuitbreiding van de rwzi. Najaar 2027 leggen we een kredietvoorstel voor aan het bestuur.
- We voeren een studie uit naar de toekomstbestendigheid van rwzi Apeldoorn. We kijken hierbij ook naar mogelijke uitbreidingen ten zuiden van Apeldoorn. Daarnaast bekijken wij de omleiding van het rioolwater van Vaassen naar rwzi Epe.
- We voeren in navolging van het Integraal Masterplan een verkennende studie uit voor een mogelijk nieuwe rwzi bij Voorthuizen. Hiermee willen we de rwzi Ede ontlasten, die door de woningbouwopgave van de gemeente extra afvalwater zal moeten verwerken.
- Vanuit KRW voeren wij emissietoetsen uit voor rwzi's die op eigen wateren lozen. Daarnaast kijken wij naar de systeemopzet van de nabehandelingen voor rwzi's Amersfoort en Soest.
- In 2027 geven we samen met onze ketenpartners concreet invulling aan de Ketenaanpak Vallei en Veluwe, voortbouwend op de Influentstrategie (en Ambitienota) uit 2026. Een verkenning hoe wij onze VTH-rol kunnen versterken, is onderdeel hiervan. Ook het thema waterbewustgedrag krijgt nadrukkelijk aandacht de komende jaren.
- We maken een start met vergroting van de fysieke capaciteit van de netaansluitingen van onze rwzi's.
- De nieuwbouw van rwzi Hattem vindt plaats in 2027. We werken daarbij toe naar de ingebruikname van de nieuwe rwzi in 2028.
- Voor de nieuwe rwzi Bennekom wordt in 2027 het definitief ontwerp opgesteld. De uitvoering start met aanleg van een bergbezinkbassin. Daarnaast wordt in 2027 de transportleiding van Wageningen naar Bennekom gerealiseerd.
- De centrale slibvergisting en groengasopwerking op rwzi Ede wordt in 2027 opgestart. In 2027 werken we verder aan de voorbereidingen voor de nabehandelings-installatie.
- Uit de vervangingsinvesteringen pakken we in 2027 volgende zaken op:
    - Renovatie van diverse rioolgemalen, waaronder Deventer, Terwolde, Stroe Harderwijkerkarweg en Rijksstraatweg (Twello).
    - Renovatie van diverse transportleidingen (TL), waaronder de TL Broekdijk (Hattem), TL Zegheweg (Woudenberg), TL Panhuis (Veenendaal) en TL Elspeet-Nunspeet.
    - Diverse inspecties en renovaties van onderdelen van rwzi's.

Groeiplan Watertechnologie

Begin 2027 start in de pilothal bij rwzi Bennekom het vijfjarig onderzoeksprogramma voor de Zuivering van de Toekomst. Hierbij zijn tien waterschappen en Stowa betrokken, ondersteund door diverse sponsors.

De decentrale/lokale waterzuivering (Nereda gevolgd door nabehandeling om hergebruik van het water mogelijk te maken) voor de woonwijk Halvinkhuizen met 1.400 woningen, zal in 2028 zijn gerealiseerd. Het is onderdeel van UPPWater en wordt breed ondersteund.

Ook onderdeel van het UPPWater subsidieprogramma is de nabehandeling van effluent met een biologisch geactiveerd koolfilter (BAKF/BODAC) voor verwijdering van medicijnresten dat naar verwachting in 2028 of 2029 bij rwzi Ede in gebruik wordt genomen.

Gebouwde omgeving

De sponswerking van de stad vergroten

Met een geactualiseerde subsidieregeling Klimaatadaptatie willen we inwoners en bedrijven blijven stimuleren klimaatadaptatie en biodiversiteit mee te nemen in hun plannen en projecten. Met de regeling Samenwerking Ontvlechten Waterstromen stimuleren we gemeenten en woningcorporaties om het regenwater in de openbare ruimte en van daken van woningen af te koppelen van het rioolstelsel in de prioritaire zuiveringskringen. Deze regeling bevordert het behalen van onze eigen BOP-doelen. Ook dragen we via deze weg bij aan de vermindering van rioolvreemd water door gemeenten.

Naast onze eigen instrumenten ondersteunen we ook stimuleringsactiviteiten als Amersfoort Rainproof en de inzet van regenwatercoaches.

Binnen de afvalwaterteams stimuleren we in samenwerking met gemeenten onder andere het afkoppelen van verhard oppervlak en de reductie van de onnodige afvoer van grondwater (ofwel rioolvreemd water) via de riolering. Ook zetten wij, samen met gemeenten, het monitoringsprogramma van riooloverstorten voort.

Op basis van de Ketenaanpak Vallei & Veluwe werken wij in 2027 samen met gemeenten aan thema's, zoals de omgang met afstromend hemelwater, sturing in de waterketen, waterkwaliteit, overstorten en het opstellen van afwegingskaders voor decentraal zuiveren en voor bedrijfslozingen. Daarnaast geven we invulling aan de samenhangende strategische ambitie voor de influentstrategie die de Europese verplichtingen (waaronder de herziene Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater), de regionale waterprincipes en de praktijk van gebiedsontwikkeling met elkaar verbinden.

We blijven betrokken bij de Bouwtafel Waterzuinige Wijken. Dit is een coalitie van inmiddels ruim 60 publieke en private partijen in de bouwketen. Gezamenlijk hebben we de ambitie belemmeringen weg te nemen, dat grootschalig drinkwaterzuinig bouwen mogelijk maakt. Het streven daarbij is niet meer dan 100 liter per persoon per dag aan drinkwater te verbruiken.

De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Voor het bereiken van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving is het belangrijk dat ruimtelijke plannen en projecten in ons beheergebied klimaatbestendig, waterinclusief en volgens het uitgangspunt van 'water en bodem sturend' worden ontwikkeld. Ruimtelijke ontwikkelingen hebben ook invloed op de kwaliteit en hoeveelheid van het stedelijk afvalwater dat terecht komt in onze rwzi's. Daarom zorgen we ervoor dat we betrokken zijn bij (woning)bouwontwikkelingen van gemeenten en projectontwikkelaars in ons gebied. We

continueren onze betrokkenheid bij de grote verstedelijkingsopgaven en bij de Gelderse regio's. Daarbij werken we samen aan de doelen en afspraken die zijn vastgelegd in de regioarrangementen. We blijven onze rol in deze samenwerkingen kritisch afwegen.

We blijven actief in verschillende samenwerkingsverbanden, zoals de drie werkregio's van het Deltaprogramma Ruimtelijke adaptatie (DPRA) en de Manifestregio Vallei & Veluwe Klimaatbestendig (VVK). Hierin werken we samen met gemeenten, provincies Gelderland en Utrecht, veiligheidsregio's, GGD's en Vitens aan de gezamenlijke ambitie om een klimaatrobuuste regio te zijn. We delen kennis en pakken samen regionale thema's op, zoals natuurbrandrisico, communicatie rondom droogte en wateroverlast en waterzuinige industrie. In 2027 werken we verder aan een weerbare regio en bespreken we onder andere knelpunten die ontstaan door extreme buien. Daarnaast werken we samen met gemeenten in 2027 aan het juridisch borgen van klimaatadaptatie in hun instrumentarium. Ook geven we invulling aan het convenant dat de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in 2026 hebben afgesloten. Dit doen we door samenwerkingsafspraken te maken voor water, bodem en ruimte.

In 2026 zijn we het proces gestart om de eisen in onze eigen waterschapsverordening aan te scherpen als het gaat om klimaatadaptatie in stedelijk gebied. Het streven is dat we in 2027 de aangepaste verordening kunnen vaststellen.

In het SWIB-proces (Stedelijk Water In Beeld) werken we, in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten, effectief aan de realisatie van een robuust watersysteem, het vergroten van de biodiversiteit en de beleving van het oppervlaktewater in bebouwd gebied. In 2027 wordt in de gemeenten Putten, Nijkerk en Eemnes de veldinventarisatie uitgevoerd.

Omdat we een vitaal natuurlijk watersysteem nastreven, blijven we in 2027 betrokken bij het herstel van (spreng)beken in de gemeenten Apeldoorn en Eerbeek. We benutten daarbij meekoppelkansen in de openbare ruimte. De afgelopen jaren hebben we, zeker in Apeldoorn, veel mooie beekherstelprojecten gerealiseerd. Samen met de gemeente evalueren we die aanpak en kijken we of we het programma kunnen afbouwen.

Dit zijn de onzekerheden
Enkele onzekerheden die een rol spelen om de gestelde doelen in 2027 te kunnen realiseren zijn:

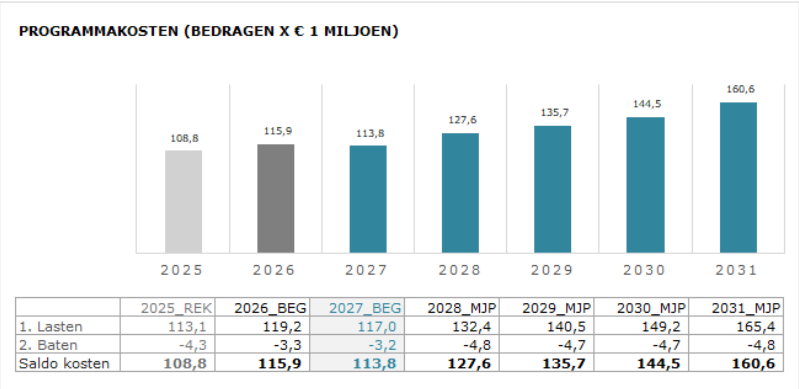
- Stikstof blijft het belangrijkste risico voor de vergunningverlening van projecten.
- Voor de nabehandeling van rwzi Ede is beschikbare grond een risico.
- Daarnaast is zowel bij rwzi Ede als bij rwzi Bennekom de doorlooptijd van bestemmingsplanwijziging aandachtspunt.
- Generiek, maar met name bij capaciteitsuitbreiding en nabehandelingsinstallaties geldt netcongestie als risico.
- Verder maken de oplopende prijzen, zoals van oliehoudende producten (o.a. HDPE en PVC) de realisatie van de doelen onzeker. De komen voort uit geopolitieke ontwikkelingen.

- Op termijn geldt personeelstekort mogelijk als risico voor de realisatie van projecten.

In de voorbereiding van het project Aanpak rwzi Harderwijk worden grote kostenstijgingen verwacht voor de realisatiefase die op basis van referentieprojecten zijn geconstateerd. Deze zijn opgenomen in de meerjarenbegroting. De doorvertaling naar andere soortgelijke projecten, zoals het toekomstige project Aanpak rwzi Amersfoort, vindt plaats, zodra daar meer onderbouwing voor is.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

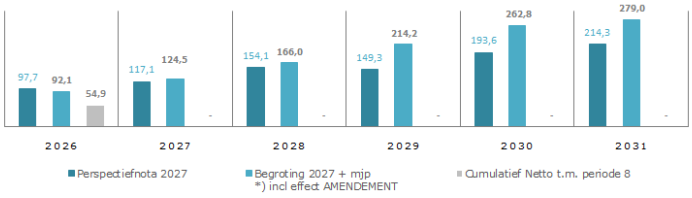
	2025_REK	2026_BEG	2027_BEG	2028_MJP	2029_MJP	2030_MJP	2031_MJP
1. Lasten	113,1	119,2	117,0	132,4	140,5	149,2	165,4
2. Baten	-4,3	-3,3	-3,2	-4,8	-4,7	-4,7	-4,8
Saldo kosten	**108,8**	**115,9**	**113,8**	**127,6**	**135,7**	**144,5**	**160,6**

De programma kosten 2027 bedragen € 113,8 miljoen en bestaan uit de volgende componenten:

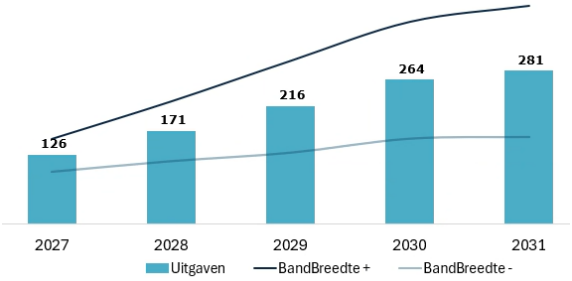
- Beheerkosten € 32,3 miljoen
- Onderhoudskosten € 23 miljoen
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 28,9 miljoen
- Nieuw te bouwen waterketen-gerelateerde werken € 11,8 miljoen
- Afzetkosten restproducten € 8,6 miljoen
- Plannen en onderzoeksgeld € 5,9 miljoen, waaronder blauwe diensten stedelijk, integrale onderzoeksprojecten waterzuivering en meten en monitoren
- Rijksheffing effluent en afvalwaterbehandeling door derden € 2,4 miljoen
- Regeling SOW € 0,8 miljoen

Investeringen

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
NETTO	92,1	124,5	166,0	214,2	262,8	279,0
UITGAVEN	92,5	126,4	170,6	215,5	264,4	280,6
INKOMSTEN	0,3	1,9	4,6	1,3	1,6	1,6

Bovenstaande grafiek laat de (netto-)investeringen zien over de periode 2027-2031.

Ten opzichte van de Perspectiefnota is de totale meerjarenraming (bruto) 2027 tot en met 2031 met circa € 220 miljoen gestegen. (incl. effect amendement 'Niet afwentelen op de toekomst' € 27,8 miljoen). Deze stijging wordt met name veroorzaakt door nieuwbouw van rwzi Harderwijk.

De stijging in 2027 (€ 6,7 miljoen) ten opzichte van de Perspectiefnota wordt vooral veroorzaakt door:

- Transportleiding Wageningen-Bennekom (€ 11,3 miljoen naar 2027).

De stijgingen in 2028 en verder wordt veroorzaakt door de renovatie en bouwprojecten van diverse zuiveringsinstallaties.

Samenvattend is de meerjarenraming de komende vijf jaren op te delen in drie onderdelen:

- Vervangingsinvesteringen in zuiveringsinstallaties € 935 miljoen waarvan € 93,4 miljoen in 2027 gepland staat.
- Investeringen in slibverwerkingsinstallaties € 38,9 miljoen voor de komende jaren. Hiervan staat € 12 miljoen gepland in 2027.
- Investeringen in de transportstelsels bedragen € 79,8 miljoen voor de komende jaren, waarvan € 19,7 miljoen in 2027 staat gepland.

3.4 Bestuur en organisatie

Hiermee dragen we bij aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's).

Dit gaan we realiseren

Nieuw bestuur

Medio maart zijn er waterschapsverkiezingen. De voorbereiding hiervan vindt al in belangrijke mate in 2026 plaats. De eerste maanden van 2027 neemt de intensiteit van voorbereiding toe en uitvoering hiervan tot aan de verkiezingen. Daarna treedt er een periode van installatie, vorming van een dagelijks bestuur, kennismaken en inwerken plaats. Voor dit 'project' zijn op basis van ervaring uren en geld geraamd.

Nieuwe BOP

We gaan het laatste jaar in van de huidige BOP. Met het nieuwe BOP behouden we onze koers en zetten een volgende stap naar onze BOVI-ambities. Begin 2027 ligt het nieuwe BOP ter inzage. Na verwerking van de inspraakreacties leggen we het BOP ter vaststelling voor aan het nieuwe bestuur. Ook gaan we aan de slag met een uitvoeringsprogramma van het BOP. In dit uitvoeringsprogramma nemen we Kritische Prestatie Indicatoren op. Op deze wijze leggen een duidelijke koppeling met de begrotingscyclus, zodat we beter kunnen sturen op doelen, prestaties en kosten.

Opgave Ruimtelijke transformatie Gebouwde Omgeving en Omgevingswet

De leefomgeving verandert snel. De druk op ruimte neemt toe door woningbouw, stedelijke vernieuwing, bedrijventerreinen, infrastructuur, klimaatverandering, natuurherstel, stikstof, energie- en drinkwatervraagstukken. Deze ontwikkelingen vragen om samenhangende keuzes waarbij water en bodem vanaf het begin uitgangspunt zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling. Met de opgave Ruimtelijke transformatie Gebouwde Omgeving en Omgevingswet versterken we de positie van het waterschap in deze ruimtelijke keuzes.

In 2027 zetten we de strategische lijn van de opgave door. We bouwen voort op Water en Bodem Sturend, de actuele BOVI2050 en het gebiedsgericht werken. We besteden extra aandacht aan het versnellen van de ruimtelijke adaptatie, aan klimaatverandering in de bestaande gebouwde omgeving en het instrumentarium van de Omgevingswet. Daarmee werken we aan een andere manier van denken, organiseren en handelen: van sectoraal reageren naar vroegtijdig sturen op ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving en het integraal meenemen van onze brede waterbelangen. Daarbij brengen we ook de maatschappelijke baten in beeld, geïllustreerd aan de hand van de impact van klimaatverandering.

De focus ligt in 2027 op het vergroten van onze invloed aan de voorkant van ruimtelijke processen. We brengen water als ordenend principe vroegtijdig in bij woningbouw, stedelijke transformatie en complexe gebiedsontwikkelingen. Daarbij werken we gebiedsgericht in de regio's waar de ruimtelijke druk groot is. De Groene Metropoolregio en in het bijzonder Foodvalley, Aanpak Veluwe, de Stedendriehoek en het gebied van Amersfoort tot Zeist vallen onder deze regio's.

De opgave werkt via de clusters Gebouwde Omgeving, Strategische Planvorming & Omgevingswet en het Gebiedsatelier die met elkaar samenhangen. In 2027 werken we concreet aan de regionale invulling van landelijke en provinciale ruimtelijke keuzes aan de hand van het planologische kerninstrumentarium van de Omgevingswet. Ook vertalen we de strategische ambities uit de influentstrategie naar complexe gebiedsontwikkelingen. We zetten in op het verkennen van de mogelijkheden voor gezamenlijke gebiedsprogramma's, het versterken van gebiedsgerichte samenwerking en het benutten van nieuwe, datagedreven hulpmiddelen voor beleidsontwikkeling en besluitvorming. Ook gaan we aan de slag met dynamische, innovatieve en adaptieve monitoring (DINAMO). Daarnaast zoeken we actief de verbinding met kennisinstellingen.

De uitvoering van deze opgave is afhankelijk van ontwikkelingen in de bestuurlijke en ruimtelijke omgeving. De woningbouwopgave, stikstofruimte, natuurherstel, energie- en drinkwatercongestie, afvalwatercapaciteit en klimaatadaptatie vergroten de druk op onze inzet in gebiedsprocessen. Ook vragen gemeenten, provincies en regionale samenwerkingsverbanden steeds vaker om vroegtijdige betrokkenheid van het waterschap bij visies, programma's, omgevingsplannen en complexe gebiedsontwikkelingen. Dit vraagt om voldoende investeringen in onze capaciteit, zoals besloten in de Perspectiefnota 2027 (werksoort 2), scherpe prioritering en blijvende afstemming tussen strategie, beleid en uitvoering.

I-Visie

De i-visie 2022-2027 heeft als doel om als waterschap te groeien naar een digitaal en transformatiegericht waterschap. Om dat te bereiken werken we aan een wendbare en flexibele organisatie die klaar is om sneller en beter in te spelen op kansen en bedreigingen in een steeds sneller veranderende wereld.
Met behulp van het CIO-actieplan geven we hier invulling aan. Dit actieplan leidt tot een digitaal weerbaar, datagedreven en toekomstbestendig waterschap dat voldoet aan wettelijke verplichtingen en medewerkers ondersteunt bij het uitvoeren van hun maatschappelijke opgaven.

In 2026 zijn op verschillende onderdelen substantiële stappen gezet in de verdere professionalisering van de informatievoorziening en loopt door in 2027:

- Technisch fundament: we hebben stappen gezet in een veilig en toekomstbestendig informatielandschap, onder andere door modernisering van de monitoring op informatiebeveiliging en vernieuwing van de netwerkinfrastructuur. Daarbij zoeken we bewust een gefundeerde balans tussen cloudtechnologie en een eigen lokale omgeving.

NIS2-vereisten en autonomie zijn daarbij belangrijke uitgangspunten, zodat veiligheid, continuïteit en toegankelijkheid hand in hand gaan.
- Datastrategie en ethiek: de datastrategie is verder aangescherpt, de datahub is in productie genomen en de werkprocessen op het gebied van data zijn ontworpen. Daarnaast is een fundament gelegd voor het verantwoord gebruik van generatieve AI binnen het waterschap.
- Digitale vaardigheden en verandervermogen: een toekomstbestendig waterschap vraagt niet alleen om moderne technologie, maar ook om gebruikers die deze technologie effectief en verantwoord kunnen toepassen. Daarom investeren we in 2027 verder in digitaal vakmanschap, bewustwording en AI-geletterdheid. Zo bereiden we ons voor op de veranderende manier van het werk organiseren en uitvoeren.

In 2027 ligt de focus op het opstellen en bestuurlijk vaststellen van de i-visie 2028-2033. Hierin worden de strategische koers, de ontwikkelagenda, de benodigde investeringen en de meerjarige ontwikkeling van de informatievoorziening vastgelegd, inclusief een nieuwe meerjarenprognose.

Informatiebeveiliging, cyberveiligheid en privacy
Bedrijfscontinuïteit en de beveiliging van onze locaties en voorzieningen zijn essentieel voor het functioneren van het waterschap. Op 15 augustus 2026 zijn de Cyberbeveiligingswet (Cbw) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) in werking getreden, waaronder ook Waterschap Vallei en Veluwe als kritieke entiteit valt. Om aan onze zorgplicht te blijven voldoen, investeren wij ook in 2027 in informatievoorziening, cyberveiligheid en privacybescherming.

De belangrijkste reden voor deze investeringen is het robuuster en toekomstbestendig maken van onze IT- en OT-infrastructuur, zodat wij ook de komende jaren kunnen voldoen aan de toenemende eisen op het gebied van weerbaarheid en zelfredzaamheid. Zo werken we onder meer verder aan de segmentatie van onze netwerken met als doel de weerstand en veerkracht tegen cyberaanvallen te vergroten, het volwassenheidsniveau van de organisatie te verhogen en de bedrijfscontinuïteit te borgen. Daarnaast loopt een project om risicomanagement structureel op een hoger niveau te borgen. Wij blijven samenwerken en investeren binnen de sector in het Waterschapshuis, de gezamenlijke SOC-dienst en CERT-WM.

Ook de fysieke beveiliging van onze locaties, gebouwen, rwzi's en gemalen wordt verbeterd. Hiervoor is een meerjarige opgave fysieke beveiliging ingesteld. Eén van de investeringen in 2027 is de implementatie van een toegangscontrolesysteem voor de hele organisatie.

Naast informatiebeveiliging blijft de bescherming van persoonsgegevens een blijvend aandachtspunt. Wij zetten in 2027 de doorontwikkeling van onze privacygovernance voort. Daarbij besteden we aandacht aan een actueel verwerkingsregister, het tijdig uitvoeren van DPIA's bij risicovolle verwerkingen, en het versterken van bewustzijn bij medewerkers over

zorgvuldige omgang met persoonsgegevens. Dit gebeurt onder toezicht van de Functionaris Gegevensbescherming (FG) volgens de vereisten van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Deze investeringen zijn noodzakelijk gelet op het veranderende geopolitieke klimaat en om te voldoen aan de uit de NIS2-richtlijn voortvloeiende landelijke wetgeving. Daaronder vallen de Cyberbeveiligingswet (Cbw), de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO2) en de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke), evenals de AVG voor het onderdeel bescherming van persoonsgegevens. De kosten hiervoor brengen we zoveel mogelijk ten laste van de primaire processen en waar nodig ten laste van bestuur en organisatie.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
Binnen het VTH-domein spelen diverse ontwikkelingen die in 2027 de bedrijfsvoering raken. Een belangrijke ontwikkeling is de verwachte invoering van nieuwe landelijke regels voor grondwateronttrekkingen. Een verlaging van de vergunning- en meldingsgrenzen leidt naar verwachting tot een toename van het aantal aanvragen, meldingen en toezichtactiviteiten. Deze verandering is in 2026 reeds aangekondigd, maar nog niet geëffectueerd. Daarnaast vraagt de actualisatie van bestaande vergunningen extra inzet van vergunningverlening en toezicht.
Voor de directe en indirecte lozingen blijft de actualisatie van vergunningen een belangrijk aandachtspunt. Provincies, gemeenten en omgevingsdiensten zetten hier gezamenlijk op in. Dit leidt tot een grotere advies- en toetsrol voor het waterschap. Tegelijkertijd blijft aandacht nodig voor stoffen die een risico vormen voor de waterkwaliteit en de werking van rioolwaterzuiveringsinstallaties.
Binnen Toezicht en Handhaving zetten we verder in op informatiegestuurd en gebiedsgericht toezicht. De pilot met sensoren die in 2026 is gestart, wordt geëvalueerd en, indien succesvol, verder uitgebreid. Ook worden data-analyse en drones steeds nadrukkelijker ingezet om toezicht effectiever en efficiënter uit te voeren.
Daarnaast staat 2027 in het teken van de ingebruikname van het nieuwe VTH-zaaksysteem. De implementatie vraagt inzet voor opleiding, procesaanpassingen en begeleiding van medewerkers, maar biedt tegelijkertijd kansen voor verdere digitalisering en verbetering van de dienstverlening.

Tot slot werken we aan de vaststelling van het nieuwe VTH-beleidsplan 2028-2033. Daarmee geven we invulling aan de volgende beleidsperiode. VTH blijft zich inzetten op een risicogerichte, datagedreven en samenwerkingsgerichte uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het beschermen van waterkwaliteit, waterkwantiteit, waterveiligheid en een doelmatige werking van de zuiveringstechnische werken is daarbij ons doel.

Waterbewust gedrag
Waterbewust gedrag is een onmisbare voorwaarde voor het realiseren van al onze opgaven. De uitdagingen waar wij als waterschap voor staan, vragen niet alleen om technische en organisatorische oplossingen, maar ook om gedragsverandering bij inwoners, bedrijven, agrariërs, maatschappelijke organisaties en overheden. Waterbewust gedrag gaat daarbij verder dan bewustwording alleen: het gaat om het daadwerkelijk maken van keuzes en het vertonen van gedrag dat bijdraagt aan een gezonder watersysteem en meer zelfredzaamheid bij waterextremen.
De maatschappelijke urgentie hiervan wordt steeds duidelijker. Recent benadrukte Co Verdaas, Deltacommissaris, in het TV-programma Nieuwsuur dat Nederland de komende decennia miljarden extra moet investeren in het waterbeheer om ons land veilig en leefbaar te houden. Daarbij gaf hij aan dat technische oplossingen alleen niet volstaan en dat ook de manier van wonen, werken, produceren en omgaan met water zal moeten veranderen. Deze ontwikkeling benadrukt het belang van waterbewust gedrag als essentieel onderdeel van een klimaatbestendige en toekomstbestendige leefomgeving.

In 2027 staat de verdere uitvoering en toepassing van gedragsinzichten centraal. De eerste gedragstrajecten hebben waardevolle kennis opgeleverd over motieven, barrières en handelingsperspectieven van verschillende doelgroepen. Deze inzichten zetten we in om lopende en nieuwe opgaven met concrete interventies en deskundige kennis effectiever te ondersteunen. Daarbij werken we steeds vaker vanuit een gedragskundige aanpak, waarbij we deze kennis structureel toepassen bij beleid, communicatie en uitvoering.

Daarnaast bouwen we verder aan BRON, het externe netwerk dat we samen met de Radboud Universiteit Nijmegen hebben opgezet. Binnen dit netwerk brengen we sociale wetenschap, praktijk en partners samen om kennis over gedrag, water en klimaat te ontwikkelen, te delen en toe te passen. Door samenwerking en kennisuitwisseling stimuleren we niet alleen waterbewust gedrag binnen onze eigen organisatie, maar ook bij onze partners in ons beheergebied.

Deze aanpak draagt eraan bij dat waterbewust gedrag steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel wordt van de manier waarop inwoners, organisaties en overheden handelen. Daarmee versterken we de beweging naar een waterinclusieve, klimaatbestendige en toekomstbestendige leefomgeving, waarin water en bodem een vanzelfsprekende plek hebben bij keuzes en ontwikkelingen.

Cultuurhistorie
In het waterschapsgebied is volop watererfgoed te vinden. De vele historische sluizen, gemalen, dijktrajecten en beeklandschappen hebben niet alleen op zichzelf waarde, maar geven het landschap vaak ook een geheel eigen karakter en identiteit. Zorgvuldig omgaan met dit erfgoed is een zorg van het waterschap, tegelijkertijd is het ook van en voor iedereen. Erfgoed fungeert ook als verbindend element tussen waterbeer en omgeving. Ook biedt het een uitgelezen kans om het ‘waterverhaal’ over het voetlicht te brengen. Om hier op een doelmatige en eigentijdse manier invulling aan te geven starten we in 2027 met het ontwikkelen van een visie op watererfgoed. Onderdeel van dit proces zal ook het herijken

zijn van onze lijst van cultuurhistorische waardevolle objecten. Omdat erfgoed nog geen structureel onderdeel uitmaakt van onze organisatie en er daarom maar weinig uren en middelen beschikbaar zijn zal er een cultuurhistorisch medewerker worden geworven en voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld om invulling te geven aan deze taak.

Communicatie
Water verbindt. Zo heet de communicatiestrategie die het bestuur in 2026 heeft vastgesteld. Maar het is meer dan een naam: het is de manier waarop we werken. We brengen het waterschap en de samenleving dichter bij elkaar. We leggen uit wat we doen, waarom we welke keuzes maken en wat die betekenen voor inwoners, bedrijven en partners. Ook laten we zien hoe mensen kunnen meedenken, meedoen of zelf in actie kunnen komen.

In 2027 brengen we deze strategie verder in de praktijk. We communiceren duidelijk, open en op tijd. We maken complexe onderwerpen begrijpelijk en sluiten aan bij de vragen en informatiebehoeften van verschillende doelgroepen. Zo begrijpen mensen beter wat we doen. Dat versterkt het vertrouwen en ondersteunt participatie en samenwerking.

Ook binnen onze organisatie speelt communicatie een belangrijke rol. We informeren en verbinden medewerkers, zodat zij goed kunnen samenwerken, eigenaarschap nemen en bijdragen aan het opgavegericht werken.

In 2027 investeren we verder in onze digitale communicatie en communicatieprocessen. Zo bereiken we inwoners, bedrijven, bestuurders en samenwerkingspartners beter en kunnen we sneller inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Begrijpelijke, inclusieve en toegankelijke communicatie op B1-leesniveau is daarbij het uitgangspunt.

Samen met andere waterschappen werken we aan crisiscommunicatie, arbeidsmarktcommunicatie en gezamenlijke publiekscampagnes, zoals de campagne voor de waterschapsverkiezingen. Waterschap Vallei en Veluwe investeert daarnaast ook zelf in het verkiezingsprogramma.

Educatie
We werken als waterschap al vele jaren samen met onderwijsinstellingen op verschillende onderwijsniveaus. Waterschap en onderwijs hebben elkaar iets te bieden. Ieder vanuit zijn eigen behoefte. Dit doen we door concrete samenwerkingen aan te gaan met het onderwijs (zoals scholen en kennisinstituten) en partners, (zoals IVN Natuureducatie), en door aan te sluiten op de behoeften van het onderwijs. Zo bieden we een samenhangend programma voor verschillende onderwijsniveaus en stemmen ons aanbod zorgvuldig af op hun leerprogramma.

We verzorgen onder meer klimaatlessen, begeleiden schoolopdrachten, bieden op aanvraag stageplaatsen aan, voeren onderzoeken uit naar waterbewust gedrag en kennen jaarlijks

studiebeurzen toe. Deze activiteiten dragen bij aan het stimuleren van waterbewust gedrag, aantrekken van potentiële toekomstige werknemers en het vergroten bekendheid wettelijke taken van waterschappen. Daarnaast benutten we ook kennis vanuit onderwijsinstellingen.

In 2027 bepalen we onze educatie ambitie voor de komende jaren.

Jongeren betrokkenheid

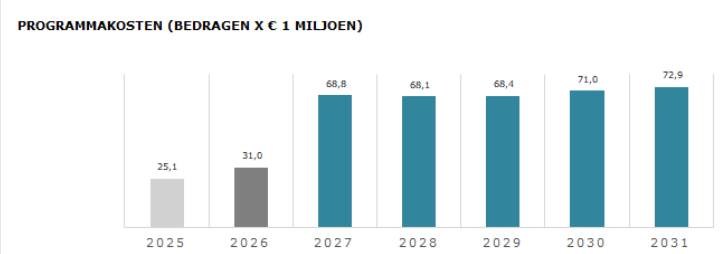
Wij vinden het belangrijk om jongeren effectief én duurzaam te betrekken bij het waterschapswerk. Zij kunnen hun perspectief geven op het werk dat wij als waterschap doen of gaan doen en ze kunnen ons helpen door op blinde vlekken te wijzen als het gaat om hun toekomst. Deze betrokkenheid geeft ze de kans zichzelf te ontwikkelen om een actieve rol in de maatschappij te vervullen. Tegelijkertijd leren we wederzijds van die ideeën en ervaringen. Als waterschap gaan we ons heroriënteren op het samenwerken met jongeren (in beginsel mensen tussen de 15 en 25 jaar). Hiervoor:

- Onderzoeken we hoe we het organisatorisch kunnen borgen jongeren effectief bij ons werk te betrekken.
- Onderzoeken we op welke wijze het betrekken van jongeren beleidsmatig verankerd kan worden.
- Voeren wij twee experimenten uit bij beleids- en gebiedsprocessen.
- Dragen we bij aan het onderzoek van de Unie van Waterschappen naar passende vormen van jongerenvertegenwoordiging en -participatie.
- Blijven we onverminderd jongeren betrekken via ons educatiespoor. Ook gebruiken we tal van vormen en initiatieven, zoals gastlessen, klimaatdagen en traineeships.

De resultaten van het onderzoek naar passende vormen voor dit waterschap zijn input voor een effectieve samenwerking met jongeren in de toekomst, onder andere in de nieuwe bestuursperiode.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

	2025_REK	2026_BEG	2027_BEG	2028_MJP	2029_MJP	2030_MJP	2031_MJP
1. Lasten	25,5	31,2	70,4	69,3	69,6	72,1	74,1
2. Baten	-0,5	-0,2	-1,6	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Saldo kosten	**25,1**	**31,0**	**68,8**	**68,1**	**68,4**	**71,0**	**72,9**

De programmakosten 2027 bedragen € 68,8 miljoen en bestaan uit de volgende onderdelen:

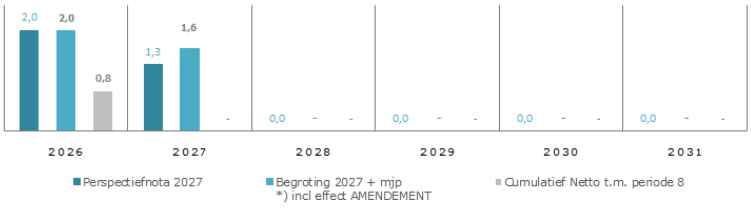
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 6,2 miljoen.
- Belastingheffing en invordering € 8,4 miljoen.
- Bestuurskosten € 8,6 miljoen (waaronder de bijdrage aan de kosten voor de landelijke waterschapsverkiezingen en de kosten van onze eigen verkiezingscampagne).
- Externe communicatie € 1,5 miljoen.
- Calamiteitenbestrijding € 0,6 miljoen.
- Ruimtelijke transformatie Gebouwde Omgeving en Omgevingswet € 1,2 miljoen.
- Internationale samenwerking, innovatie en recreatief medegebruik € 1,7 miljoen.
- Kosten bedrijfsvoering:

Conform het besluit van het algemeen bestuur bij de Perspectiefnota worden de kosten voor bedrijfsvoeringsactiviteiten vanaf 2027 verantwoord onder het programma Bestuur en Organisatie. Voorheen werden deze kosten doorbelast aan de programma's. Het gaat om de volgende ondersteunende activiteiten:

  - ICT € 22,3 miljoen (inclusief GEO-informatie van € 1,6 miljoen)
  - Huisvestingen en interne faciliteiten € 6,9 miljoen
  - Personeel en organisatie € 5,9 miljoen
  - Juridische ondersteuning, Financiën en Control en KAM € 5,2 miljoen

Investeringen

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
NETTO	2,0	1,6	pm	pm	pm	pm
UITGAVEN	2,0	1,6				
INKOMSTEN	-	-	-	-	-	-

Bovenstaande grafiek laat de (netto-)investeringen zien over de periode 2026-2031

Ten opzichte van de Perspectiefnota is de totale meerjarenraming (bruto) 2027 tot en met 2031 met € 0,3 miljoen gestegen.

De investeringen zijn gericht op aanpassingen in de huisvesting. In 2027 is dat een bedrag van € 0,3 miljoen voor: Steenbokstraat 10 Vervanging vloerbedekking.

Daarnaast zijn de nieuwe ramingen van ICT-investeringen 2027 (vervanging laptops) aangepast van € 1,0 miljoen tot € 1,3 miljoen.

Vanaf 2028 zal, zoals eerder opgenomen in de PPN 2027, de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) naar verwachting leiden tot aanvullende kosten in de komende jaren. Door actief samenwerking te zoeken binnen de sector en met partners streven wij ernaar deze kosten beheersbaar te houden, terwijl de benodigde digitale slagkracht en continuïteit van de dienstverlening behouden blijven.

In 2031 voorzien we vervangingen hardware die nog niet te expliciteren zijn door ontwikkelingen in NDS, zoals o.a. toekomstige cloud en sourcingstrategie.

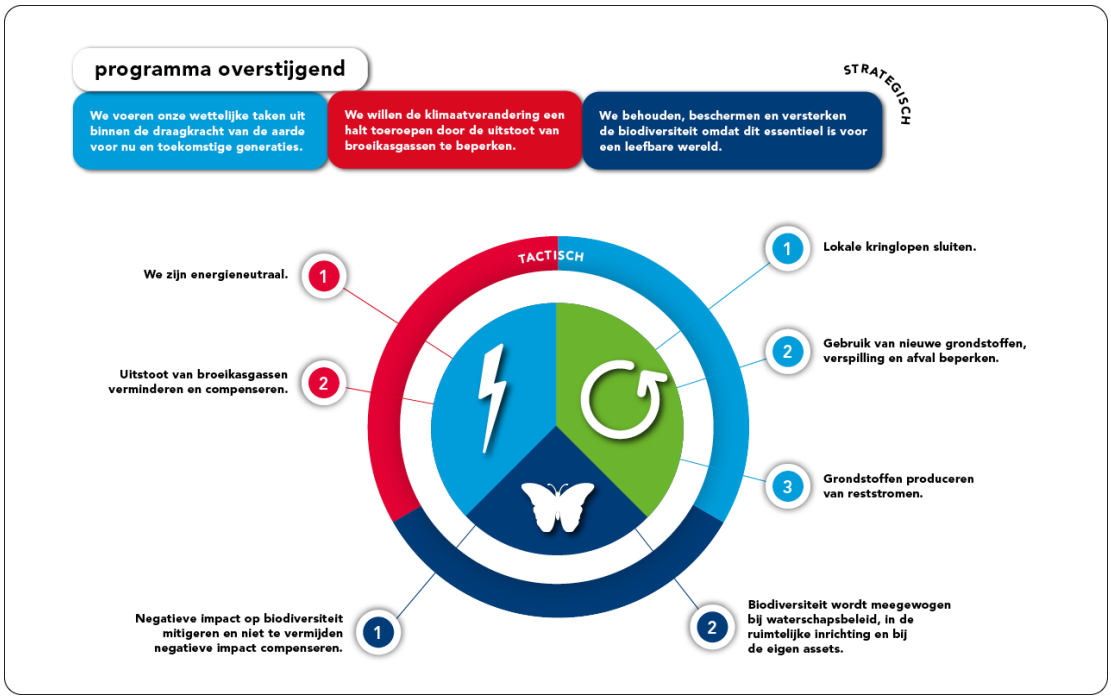
3.5 Programma-overstijgende doelen

Hiermee dragen we bij aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's).

In deze paragraaf worden de programma-overstijgende doelen weergegeven. De financiële impact is meegenomen in de reguliere bestuursprogramma's in de paragrafen 3.1 t/m 3.4.

Dit willen we bereiken

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
We voeren onze wettelijke taken uit binnen de draagkracht van de aarde voor nu en toekomstige generaties.					
Lokale kringlopen sluiten (circulaire economie)					
Aandeel maaisel dat hoogwaardig wordt hergebruikt	%	90	99	90	90
Aandeel bagger dat hoogwaardig wordt hergebruikt	%	90	96	90	90
Gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval beperken (circulaire economie)					
Inzet chemicaliën in zuiveringsproces (ijzer en aluminium)	ton	445	373	318	298
Gebruik fossiele polymeren in zuiveringsproces	ton	598	471	329	299
Aandeel circulaire inkopen bij marktpartijen	%		60	100	100
Het aantal projecten waarvoor de MKI vooraf wordt bepaald neemt toe	%		3	20	30
We willen de klimaatverandering een halt toeroepen door de uitstoot van broeikasgassen te beperken.					
We zijn energieneutraal (energietransitie)					
Energiebalans: Percentage eigen opwekking van totaal energieverbruik (RWZI's, RG's en 7 gemalen)	%		62	70	75
Energieverbruik ten opzichte van 2018	Tj		493	429	414
Eigen energieopwek uit primaire bronnen (zon, wind, water en bodem)	%	5	9	21	25
Reductie van diesel (eigen wagenpark)	% reductie	0	41	33	40
Uitstoot van broeikasgassen verminderen en compenseren (energietransitie)					
Uitstoot methaan- en lachgas uit zuiveringsproces	CO2 equivalent	59 045	44 288	51 045	49 045
Afgefakkeld biogas	CO2 equivalent	1 941	2 306	1 250	1 000
Gespuid biogas	CO2 equivalent	1 133	71	0	0
We behouden, beschermen en versterken de biodiversiteit, omdat dit essentieel is voor een leefbare wereld (eco-systeemdiensten).					
Negatieve impact op biodiversiteit mitigeren en niet te vermijden negatieve impact compenseren					
Strategisch: in 2050 hebben we minimaal 1 doelsoort in 100% van onze wateren	%	onbekend	55 %	60 %	65 %
Gebruik chemische bestrijdingsmiddelen is nul in 2027	-	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	Eemdijk: 3 locaties, IJsseldijk: 5 locaties, Zuidelijke Randmeerdijk: 6 locaties Wakkerendijk: totaal 5 locaties bekend. 2 van de 4 locaties zijn in oktober/november 2025 behandeld. 2 van deze locaties liggen te dicht langs het watersysteem om chemisch te bestrijden. 1 locatie staat gepland voor 2026. Op de Grebbedijk werd al incidenteel gebruik gemaakt van bestrijdingsmiddel voor het bestrijden van Aziatische duizendknoop.	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid

De grijze vlakken zijn gebruikt, omdat we een herijking van de indicatorset hebben gehad voor begrotingsjaar 2025. Afgesproken was om gelijktijdig met de begroting voor 2025 een herijking van de effectmonitoring te hebben gerealiseerd. Hierdoor hebben we voor enkele indicatoren geen historie geregistreerd.

Dit gaan we realiseren

Duurzaam werken is ons nieuwe normaal
Ons beleid is erop gericht om ons werk uit te voeren met zo min mogelijk emissies naar lucht, water en bodem. Wat we daarmee bedoelen en hoe we dat doen hebben we vastgelegd in ons beleidskader 'Op weg naar een klimaatneutraal waterschap'. We wegen duurzaamheid inmiddels bijna standaard mee in onze besluitvorming en bij het uitvoeren van onze werkzaamheden. Onze doelen en ambities zijn ongewijzigd. In 2027 gaan we verder met het borgen van duurzaamheid in onze reguliere bedrijfsvoering.

3.5.1. Circulair denken en doen
Hoofddoel: In 2050 zijn we een circulair waterschap
Het materiaalgebruik op en in onze rwzi's, dijken, oeverconstructies, leidingen en gemalen bepaalt voor een groot deel onze milieu-impact. De komende jaren gaan we investeren in het vervangen en verbouwen van deze bezittingen. Dit kost veel geld, grondstoffen en materialen. We willen de milieu-impact van onze werkzaamheden met 50% verlagen. Dat bereiken we door te kiezen voor verlenging van de levensduur van de bezittingen, losmaakbaar te ontwerpen en te bouwen (Verdygo), en in de ontwerpen te richten op optimaal beheer en onderhoud. Verdygo is een standaard modulaire bouwwijze voor waterschapswerken zoals rioolwaterzuiveringsinstallaties. In 2026 hebben we samen met negen waterschappen een Verdygo-coöperatie opgericht om dit concept verder te professionaliseren.

Om de negatieve impact te beperken kiezen we voor hergebruik, natuurlijke materialen zoals hout, en natuurlijke vezelmaterialen voor isolatie en minder belastende materialen zoals geopolymeerbeton. Hiermee hebben we in Ede al ervaring opgedaan.
Bovendien wordt vanaf 2027 de Milieukostenindicator (MKI) wettelijk verplicht gesteld voor specifieke aanbestedingen binnen de Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW).

Voordat we één van onze eigendommen vervangen beoordelen we eerst de noodzaak ervan. Bijvoorbeeld: Moet een beschoeiing echt vervangen worden, of volstaat een natuurvriendelijke oever?

Ook de hulpstoffen zoals chemicaliën en polymeren die we gebruiken in ons zuiveringsproces hebben een milieu-impact. Het gebruik van deze middelen proberen we zoveel mogelijk te beperken. Daarom kiezen we bijvoorbeeld voor technologie die minder afhankelijk is van deze hulpstoffen. Daarnaast zoeken we samen met de leveranciers naar alternatieve hulpstoffen die minder belastend zijn voor het milieu.

Hoewel onze circulaire focus op de eigendommen ligt, blijven we samen met onze partners in de Kaumera-coöperatie werken aan het sluiten van de waardeketen voor deze unieke grondstof die we terugwinnen uit ons Nereda-slib. We onderzoeken ook hoe we ons effluent waardevol kunnen benutten. Dat doen we specifiek voor de woonwijk Halvinkhuizen in Putten waar we een lokale zuivering willen bouwen en in Epe waar we samen met Vitens werken aan het project Waterkringlooplandschap Epe.

3.5.2. Energietransitie
Hoofddoel: In 2035 zijn we nog steeds energieneutraal

De krapte op het elektriciteitsnet, netcongestie, is een realiteit waar we zeker tot 2035 mee te maken hebben. De planning van toekomstige projecten kan in de knel komen, wanneer de benodigde extra ruimte op het elektriciteitsnet niet tijdig beschikbaar is. Met de netcongestie neemt ook de kans op een storing in het openbare stroomnet toe (zie ook het kopje Bedrijfscontinuïteit).

Zowel vanuit onze ambitie om energieneutraal te blijven als vanuit de bedrijfscontinuïteit, hebben we nadrukkelijk aandacht voor een betrouwbare, beschikbare en betaalbare energievoorziening voor onze waterschapstaken. We willen minder afhankelijk worden van het openbare energienet en we willen het energienet niet onnodig belasten. Daarom onderzoeken we hoe we de energiesystemen op onze rwzi's kunnen optimaliseren en meer zelfvoorzienend kunnen maken.

De netcongestie heeft ook zijn weerslag op de regionale energiestrategieën (RESsen). Daarom werken verschillende RES-regio's aan regionale energieprogramma's (REP's) als opvolger van de RES 1.0. Daar waar de RES voornamelijk ging over duurzame opwek van elektrische energie beschouwen de REP's het energiesysteem als geheel. Deze zienswijze is bedoeld te komen tot gedragen, samenhangende en bovenlokaal afgestemde keuzes over de inrichting van het decentrale energiesysteem. De bestuurlijke besluitvorming over de REP's verwachten we in 2027.

In Harderwijk, Apeldoorn en Amersfoort, zijn we al langer betrokken bij projecten waarbij warmte vanuit ons effluent (aquathermie) als duurzame bron wordt ingezet om woonwijken gasloos te maken. Afhankelijk van de besluitvorming van de gemeente Apeldoorn verwachten we dat in 2027 wordt gestart met de bouw van de warmtecentrale op de rwzi Apeldoorn en de aanleg van het warmtenet in de wijk Kerschoten.

In 2026 hebben we onderzoek gedaan naar de impact van de geplande windturbines op de veiligheid en gezondheid van onze medewerkers en de bedrijfscontinuïteit. In 2027 verwachten we uitsluitsel te geven of er ook met de nieuwste inzichten voor het ruimtegebruik voor onze waterschapstaken ruimte blijft voor de geplande windturbines op de rwzi's in Amersfoort en Harderwijk.

3.5.3 Verminderen uitstoot broeikasgassen

Hoofddoel: In 2035 is onze netto-uitstoot van broeikasgas nul.

We richten onze aandacht vooral op het beperken van de uitstoot van lachgas en methaan uit ons zuiveringsproces. Volgens de Klimaatmonitor kunnen we daarmee het beste resultaat boeken. Voor reductie van lachgas nemen we deel aan een meerjarig versnellingsprogramma onder regie van de Unie van Waterschappen waarbij we de opgedane kennis en inzichten delen.
We monitoren en communiceren over onze klimaatvoetafdruk via de CO_2 prestatieladder. In 2027 maken we de overstap van handboek 3.1 naar handboek 4.0. Daarbij komt de nadruk meer te liggen op samenwerking in de keten en met andere partijen om de uitstoot te verminderen. In 4.0 worden ook andere broeikasgassen explicieter meegenomen, in lijn met internationale klimaatdoelstellingen en met ons beleidskader 'Op weg naar een klimaatneutraal waterschap in 2035'.

We blijven onze projecten zo veel mogelijk emissieloos uitvoeren en ons wagenpark en vervoer verder verduurzamen. En we stimuleren onze leveranciers en aannemers om ook de eigen klimaatvoetafdruk te verkleinen.

Hoewel onze klimaatvoetafdruk de afgelopen jaren meer dan 90% is afgenomen stoten per saldo nog steeds CO_2 uit. Dit compenseren we met de aanschaf van CO_2 certificaten. Daarbij streven we zoveel mogelijk naar certificaten van vezelgewassen uit onze eigen regio omdat dat ook bijdraagt aan onze andere doelen zoals biodiversiteit, water- en bodemkwaliteit en een circulaire economie.

3.5.4. Biodiversiteit

De biodiversiteit staat onder druk. Ook als waterschap nemen wij onze verantwoordelijkheid voor het behoud en versterken van natuurwaarden. Het uitvoeringsprogramma biodiversiteit, waar we in 2024 mee gestart zijn, zetten we in 2027 voort. We benutten actief de kansen om biodiversiteitsdoelen te combineren met onze eigen opgaven en projecten. Op onze terreinen zoeken we naar maatregelen die ten goede komen aan de biodiversiteit. Daarnaast realiseren we samen met gemeenten ecologische maatregelen, zoals vissenbossen in stedelijk gebied. Ons streven is dat biodiversiteit een vanzelfsprekend onderdeel wordt van al onze werkzaamheden.
Ook volgen we de ontwikkelingen rond de Europese Natuurherstelverordening en brengen we in beeld wat deze gaat betekenen voor de taken, het beheer en de projecten van het waterschap.

Bij beheer en onderhoud werken we volgens de gedragscode 'Soortenbescherming voor waterschappen, Bestendig beheer en onderhoud'. Een zorgvuldige toepassing van deze gedragscode draagt bij aan het versterken van leefgebieden voor insecten en andere kleine dieren. In de praktijk is het werken met de gedragscode niet eenvoudig. We staan achter de doelen van de gedragscode, omdat het past in onze ambitie voor versterking van de biodiversiteit. In 2027 blijven we investeren in de implementatie en het benodigde maatwerk om de vernieuwde gedragscode na te kunnen leven.

3.5.5. Bedrijfscontinuïteit en crisisbeheersing: een weerbaar waterschap

We bouwen in 2027 voort op de visie op weerbaarheid en veerkracht die in 2026 bestuurlijk is vastgesteld. Daarmee geven we tevens invulling aan de uitkomsten van de in 2025 uitgevoerde GAP-analyse van de huidige en gewenste organisatie van de crisisbeheersing en het bedrijfscontinuïteitsmanagement. Inwoners, bedrijven en partners moeten kunnen vertrouwen op een waterschap dat zijn taken uitvoert. Wij houden ons beheergebied leefbaar door onze waterschapstaken zo goed en zo lang mogelijk voort te zetten, ook bij verstoringen of schaarste. Zo voorkomen en beperken we maatschappelijke ontwrichting. We bereiden ons voor op mogelijke dreigingen. We kunnen deze weerstaan en de gevolgen daarvan beperken. Ook zijn we in staat om snel te herstellen als dat nodig is. De in 2025 en 2026 ingewonnen adviezen hebben we geïmplementeerd en verankerd in de organisatie.

Bedrijfscontinuïteit

Op 15 augustus 2026 is de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) in werking getreden, waarbij de overheid de waterschappen op 14 september 2026 heeft aangewezen als kritieke entiteit. Dat brengt verplichtingen met zich mee, waaronder het uitvoeren van een risicobeoordeling binnen 9 maanden na aanwijzing en het inrichten van de zorgplicht binnen 10 maanden na aanwijzing We willen binnen de gestelde termijnen voldoen aan deze nieuwe wettelijke verplichting. Daarvoor zetten we onze kennis en kunde in.
Om voor bedrijfscontinuïteit te waarborgen richten we ons op het weerbaar en veerkrachtig houden van onze organisatie, zodat kritieke processen en dienstverlening ook tijdens verstoringen zo lang mogelijk kunnen doorgaan en snel kunnen worden hersteld.
Om dit te bereiken:

- Voeren we een risicobeoordeling uit en programmeren we beheermaatregelen om de risico's te beheersen en onze weerbaarheid te vergroten. Daarmee beogen we te voldoen aan de zorgplicht die de Wwke voorschrijft.
- Onderzoeken we welke manier van organiseren past bij de uitkomsten van de risicobeoordeling en de vastgestelde bestuurlijke visie.
- Maken we onze kritieke assets zo robuust mogelijk, en waar nodig, 72 uur zelfvoorzienend.
- Stellen we voor onze kritieke assets en processen bedrijfscontinuïteitsplannen (BCP's) op, met daaraan gekoppeld een trainingsprogramma voor medewerkers.
- Werken we aan een bedrijfscontinuïteitsmanagementsysteem (BCMS) waarmee we weerbaarheid en veerkracht structureel borgen in onze bedrijfsvoering.

Crisisbeheersing

- Niet alle verstoringen zijn te voorkomen. Daarom investeren we in een goed voorbereide crisisorganisatie, die snel en effectief kan optreden wanneer zich een crisis of calamiteit voordoet. Hiermee wordt invulling gegeven aan de uitkomsten van de GAP-analyse van de huidige en gewenste organisatie van de crisisbeheersing. Een belangrijk onderdeel hiervan is het vergroten van het crisisbewustzijn binnen de organisatie en het versterken van de samenwerking met externe partners.
  Om dit te bereiken:

- Versterken en trainen we onze crisisorganisatie, zodat deze voorbereid is op zowel traditionele (water)risico's als nieuwe risico's.
- Investeren we met ons opleidings-, trainings- en oefenprogramma in de opvolging van de nabeschouwingen van calamiteiten in 2026 en de verdere ontwikkeling van crisisrollen.
- Actualiseren en versterken we ons crisisplan, passend bij actuele dreigingen en risico's. Hier is aandacht voor de inrichting van proactieve risicomonitoring en duurzame bereikbaarheid en inzetbaarheid van de belangrijkste crisisfunctionarissen.
- Vergroten we het crisisbewustzijn binnen de organisatie, zodat medewerkers risico's en signalen tijdig herkennen en weten hoe te handelen.
- Verstevigen we ons externe netwerk met partners in de veiligheids-, water- en crisisketen, zodat we in crisissituaties effectief kunnen samenwerken.
- Benutten we de inzichten en lessen uit de droogtesituatie van het afgelopen jaar om de voorbereiding van de crisisorganisatie op langdurige droogte en waterschaarste verder te versterken.
- Gebruiken we de uitkomsten van de Wwke-risicobeoordeling, mede voor het bepalen van de accenten en prioriteiten binnen de crisisbeheersing in 2027.

3.5.6. Onderzoek, ontwikkeling en innovatie

Nieuwe kennis en toepassingen zijn onmisbaar om (nieuwe) betaalbare oplossingen te vinden voor onze grote opgaven en om op tijd in te spelen op continue veranderende maatschappelijke en technologische ontwikkelingen. Dat vraagt om vernieuwingskracht: het vermogen om nieuwe kennis, andere manieren van inrichten, samenwerken, besluiten nemen, verantwoordelijkheden verdelen en nieuwe technieken in te zetten. We investeren daarom in innoveren om toekomstbestendig te blijven presteren. In 2027 en verder werken we aan het effectueren van de innovatiestrategie en de kennis- en innovatie-agenda. Daarmee werken we toe naar toekomstbestendige oplossingen in lijn met onze lange termijnambities. We investeren bovendien in partnerschap om gezamenlijk onderzoek te doen en te vernieuwen. Dit vraagt om herkenbaarheid van ons waterschap en het actief inzicht krijgen in kansen en ontwikkelingen buiten ons reguliere blikveld, in Nederland en daarbuiten. Hiervoor starten wij onder andere met een innovatieberaad, zoeken wij actief (nieuwe) samenwerkingspartners op en brengen wij onze kennis- en innovatievragen actief onder de aandacht.

Met onder andere het vaststellen van de innovatiestrategie en het lanceren van de - strategische kennis- en innovatieagenda is een beweging in gang gezet die (financiële) ruimte vraagt om de energie voor vernieuwing ook vast te kunnen houden.
Daarbij ligt intern het accent op het aanjagen van initiatieven en bestendigen van organisatiebreed leren en het borgen van de randvoorwaarden voor innovatie. Hiervoor is vanaf 2028 5% van onze begroting gereserveerd. Om in 2027 niet stil te hoeven staan in de beweging naar meer innovatie is er in 2027 een post opgenomen in de huidige begroting. Op die manier is er ruimte voor initiatieven die in het komende jaar mogelijk ontstaan.

Dit zijn hierbij de onzekerheden

Energietransitie:
De ontwikkeling van wind- en warmteprojecten is complex en kent vele risico's. Het blijkt lastig tot een sluitende businesscase te komen voor een warmtenet. Zowel voor wind als voor warmte is de ruimtelijke inpassing een uitdaging. De planning van deze projecten staat daarmee continue onder druk. De netcongestie is een risico voor alle projecten.

Bedrijfscontinuïteit:
De Wet weerbare kritieke entiteiten is pas 15 augustus in werking getreden. Er is nog veel onduidelijk over het toetsingskader dat de Inspectie Leefomgeving en Transport gaat hanteren om te beoordelen in welke mate we voldoen aan de nieuwe wet.

3.6 Overzicht dekkingsmiddelen

	REK	BEG	BEG	MJP ---->			
BEDRAGEN X € 1 MILJOEN	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
81 Belastingopbrengsten							
Verontreinigingsheffing	-0,9	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-0,8
Watersysteemheffing	-90,2	-99,9	-110,3	-113,4	-118,2	-127,1	-130,8
Zuiveringsheffing	-125,3	-138,6	-150,5	-164,0	-172,7	-182,9	-200,0
Totaal 81 Belastingopbrengsten	-216,5	-239,2	-261,5	-278,1	-291,6	-310,8	-331,5
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten							
Dividenden	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Overige algemene opbrengsten	-	-1,2	-1,3	-1,4	-1,5	-1,6	-1,6
Kwijtschelding Watersysteemheffing	1,0	1,1	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	2,4	2,5	3,0	3,2	3,3	3,5	3,5
Oninbaar Watersysteemheffing	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Oninbaar Zuiveringsheffing	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6
Totaal 80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	3,2	2,5	3,2	3,3	3,5	3,7	3,6
89 Dekkingsverschil							
Dekkingsresultaat Watersysteemheffing	-	-0,6	0,8	1,1	1,4	1,4	1,4
Dekkingsresultaat Zuiveringsheffing	-	-0,6	1,1	1,3	1,6	1,6	1,7
Totaal 89 Dekkingsverschil	-	-1,2	1,9	2,4	3,0	3,0	3,1
DEKKINGSMIDDELEN	**-213,3**	**-237,9**	**-256,4**	**-272,4**	**-285,2**	**-304,1**	**-324,8**

De belastingopbrengsten worden in hoofdstuk 4 nader toegelicht.

3.7 Heffing vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting is van toepassing wanneer het waterschap ondernemersactiviteiten verricht (bijvoorbeeld levering van energie). Van deze activiteiten moeten we de opbrengsten en kosten in beeld brengen. Als er winst gemaakt wordt op deze activiteiten moeten we vennootschapsbelasting afdragen. Tot en met 2025 is er geen vennootschapsbelasting betaald.

Vanaf 2026 is er als gevolg van een wetswijziging sprake van een nieuwe ondernemersactiviteit door separate afvalwaterlozingen (bedrijven of instellingen die rechtstreeks lozen op de transportleiding of rwzi). Vanaf 2026 dient het waterschap hiervoor zelf aanslagen op te leggen en dienen we de kosten en opbrengsten van deze ‘nieuwe’ activiteit (tot en met 2025 legde GBLT hiervoor aanslagen op) in beeld te brengen. Op basis van de huidige inschatting zal jaarlijks circa € 0,1 miljoen vennootschapsbelasting betaald moeten worden.

3.8 Onvoorzien

In de exploitatiebegroting is geen post voor onvoorzien opgenomen.

4 Raming belastingopbrengsten en toelichting

4.1 Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid

4.1.1 Objectieve, bedrijfseconomische criteria

De kosten en baten rekenen we toe aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke bbp-systematiek, waarbij de verdeling naar de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur, zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden onder dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De bestede uren van medewerkers worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door hen geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering rekenen we toe aan de verschillende producten of afdelingen op basis van verdeelsleutels volgens bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m^2 per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW-punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto-kosten worden per beleidsproduct bij elkaar opgeteld en verdeeld over de taken van het waterschap.

4.1.2 Beschrijving kwijtscheldingsbeleid

Het waterschap hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100%. Dit houdt in dat een huishouden met een inkomen onder de bijstandsnorm, voor kwijtschelding in aanmerking kan komen. Als we kwijtschelding verlenen dan doen we dat voor het gehele bedrag van de aanslag. Het geldt zowel voor de ingezetenenheffing als voor de zuiveringsheffing woonruimten.

Het algemeen bestuur heeft bij de begrotingsbehandeling eind 2023 besloten met ingang van 2024 gebruik te maken van de volgende verruimingsmogelijkheden:

1. Kwijtschelding voor kleine ondernemers met een privé-inkomen op bijstandsniveau;
2. Bij de berekening van het besteedbaar inkomen rekening houden met de kosten van kinderopvang;
3. Voor huishoudens met een AOW-inkomen bestaat de mogelijkheid om hogere inkomensgrenzen te hanteren.
4. Verruiming vermogensnormen kwijtschelding.

4.2 Watersysteembeheer

4.2.1 Begroting en meerjarenraming belastingopbrengsten

Begroting + MJP belastingopbrengsten	REK	BEG	BEG	MJP ---->			
Watersysteembeheer (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1. Lasten	94,7	102,7	112,7	110,8	115,4	133,5	137,3
2. Baten	-4,2	-2,7	-3,8	-3,2	-3,4	-2,7	-3,4
Saldo kosten	**90,5**	**100,0**	**109,0**	**107,6**	**112,0**	**130,8**	**133,9**
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	0,9	1,1	1,3	1,3	1,4	1,5	1,5
89 Dekkingsverschil	-	-0,6	1,1	1,3	1,6	1,6	1,7
Resultaat voor belastingopbrengsten	**91,3**	**100,5**	**111,4**	**110,3**	**115,0**	**134,0**	**137,1**
Verontreinigingsheffing	-0,9	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-0,8
Watersysteemheffing	-90,2	-99,9	-110,3	-113,9	-118,8	-127,7	-131,4
Belastingopbrengsten	**-91,2**	**-100,6**	**-111,1**	**-114,7**	**-119,5**	**-128,5**	**-132,2**
Resultaat (+ = tekort)	**0,2**	**-0,1**	**0,3**	**-4,4**	**-4,5**	**5,5**	**4,9**
Resultaat Watersysteembeheer	**-0,2**	**0,1**	**-0,3**	**4,4**	**4,5**	**-5,5**	**-4,9**
Toevoeging (+) /onttrekking (-) reserves:							
algemene reserve			-	-	-	-	-
tariefsegalisatie reserve	-0,2		-1,7	-	-	-	-
baggerreserve			-	-	-	-	-
hwbp reserve		0,1	1,4	4,4	4,5	-5,5	-4,9

4.2.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves. In 2025 is besloten een reserve op te bouwen om het verwachte effect op de tarieven als gevolg van de stijging in het vereveningfonds HWBP in 2030 te kunnen dempen.

4.3 Zuiveringsbeheer

4.3.1. Begroting en meerjarenraming belastingopbrengsten

Begroting + MJP belastingopbrengsten	REK	BEG	BEG	MJP ---->			
Zuiveringsbeheer (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1. Lasten	122,5	131,6	151,0	165,7	174,0	184,0	201,1
2. Baten	-4,5	-3,4	-3,8	-5,3	-5,3	-5,3	-5,3
Saldo kosten	**118,0**	**128,1**	**147,2**	**160,4**	**168,7**	**178,7**	**195,7**
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	2,4	1,4	1,9	1,9	2,1	2,2	2,2
89 Dekkingsverschil	-	-0,6	0,8	1,1	1,4	1,4	1,4
Resultaat voor belastingopbrengsten	**120,4**	**129,0**	**149,9**	**163,4**	**172,1**	**182,3**	**199,3**
Zuiveringsheffing	-125,3	-138,6	-150,5	-163,4	-172,1	-182,3	-199,3
Belastingopbrengsten	**-125,3**	**-138,6**	**-150,5**	**-163,4**	**-172,1**	**-182,3**	**-199,3**
Resultaat (+ = tekort)	**-4,9**	**-9,6**	**-0,5**	**-0,0**	**-0,0**	**-0,0**	**0,0**
Resultaat Zuiveringsbeheer	**4,9**	**9,6**	**0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**-0,0**
Toevoeging (+) /onttrekking (-) reserves:							
algemene reserve			-	-	-	-	-
tariefsegalisatie reserve	4,9		0,5	-	-	-	-
Amendement PvdA		9,6	-	-	-	-	-

4.3.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves. Vanaf 2028 zijn de kosten en opbrengsten in evenwicht. Daarbij heeft het amendement ‘Niet afwentelen op de toekomst’ dat in 2026 is aangenomen, invulling gekregen.

4.4 Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen

De eenheden waarmee we rekenen om de tarieven te bepalen, zijn hieronder weergegeven en gebaseerd op de meest recente cijfers van GBLT. Het belastingboekje van de Unie van Waterschappen is de basis van de profielberekening voor de lastendruk. De belastingopbrengsten (§ 4.2 en § 4.3) leiden tot de onderstaande lastendruk per profiel.

BELASTINGEENHEDEN

ZUIVERINGSHEFFING		2026	2027	2028	2029	2030	2031
Bedrijven	VE'S x 1.000	446	438	464	468	475	471
Huishoudens	VE'S x 1.000	1.166	1.171	1.179	1.186	1.193	1.201

WATERSYSTEEMHEFFING		2026	2027	2028	2029	2030	2031	% kostentoedeling
WOZ waarde gebouwd - woningen	x 1.000.000	253.892	273.110	286.095	296.799	307.889	319.377	58,52%
WOZ waarde gebouwd - niet-woningen	x 1.000.000	26.058	30.196	30.497	30.497	30.497	30.497	
Ingezetenen	aantal x 1.000	495	498	503	508	512	517	34,68%
Natuur	ha x 1.000	89	90	90	90	90	90	0,37%
Overig ongebouwd	ha x 1.000	94	94	94	94	94	93	6,43%

BELASTINGTARIEVEN

ZUIVERINGSHEFFING/VERONTREINIGINGSHEFFING		2026	2027	2028	2029	2030	2031	stijging '27
Bedrijven	VE'S	86,00	93,53	99,52	104,07	109,30	119,24	8,8%
Huishoudens	VE'S	86,00	93,53	99,52	104,07	109,30	119,24	8,8%

WATERSYSTEEMHEFFING		2026	2027	2028	2029	2030	2031	stijging '27
Gebouwd - woonruimte	WOZ-waarde	0,0206%	0,0211%	0,021%	0,021%	0,022%	0,022%	2,4%
Gebouwd - bedrijfsruimte	WOZ-waarde	0,0231%	0,0220%	0,023%	0,023%	0,025%	0,026%	-5,0%
Ingezetenen	Woonruimte	70,66	77,77	79,31	81,92	87,41	89,19	10,1%
Natuur	ha	4,04	4,41	4,56	4,76	5,12	5,26	9,2%
Overig ongebouwd ~ bemalen	ha	78,31	86,29	89,45	93,46	100,73	103,87	10,2%
Overig ongebouwd ~ bemalen wegen	ha	130,51	143,82	149,08	155,77	167,88	173,12	10,2%
Overig ongebouwd ~ onbemalen	ha	52,20	57,53	59,63	62,31	67,15	69,25	10,2%
Overig ongebouwd ~ onbemalen wegen	ha	104,41	115,06	119,26	124,62	134,30	138,50	10,2%

De eenheden en de belastingtarieven leiden tot onderstaande lastendrukprofielen. De lastendrukpercentages vanaf 2028 zijn indicatief.

LASTENDRUKPROFIELEN

LASTENDRUKPROFIEL	x 1 euro	2026	2027	2028	2029	2030	2031
eenpersoonshuishouden huur		157	171	179	186	197	208
meerpersoonshuishouden huur		329	358	378	394	415	447
meerpersoonshuishouden koop		405	436	455	472	496	527
Agrarisch bedrijf bemalen		5.077	5.572	5.783	6.042	6.503	6.725
Agrarisch bedrijf onbemalen		3.510	3.847	3.993	4.173	4.488	4.648
Natuurterrein		4.040	4.410	4.560	4.760	5.120	5.260
Groothandel		1.226	1.248	1.304	1.362	1.445	1.535
Productiebedrijf voedingsmiddelen		28.921	31.024	32.895	34.387	36.191	39.274

LASTENDRUKPROFIEL	stijging '27	stijging '28	stijging '29	stijging '30	stijging '31
eenpersoonshuishouden huur	8,9%	4,7%	3,9%	5,9%	5,6%
meerpersoonshuishouden huur	8,8%	5,6%	4,2%	5,3%	7,7%
meerpersoonshuishouden koop	7,7%	4,4%	3,7%	5,1%	6,3%
Agrarisch bedrijf bemalen	9,7%	3,8%	4,5%	7,6%	3,4%
Agrarisch bedrijf onbemalen	9,6%	3,8%	4,5%	7,5%	3,6%
Natuurterrein	9,2%	3,4%	4,4%	7,6%	2,7%
Groothandel	1,8%	4,5%	4,4%	6,1%	6,2%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	7,3%	6,0%	4,5%	5,2%	8,5%

We weten nu al dat er autonome en beïnvloedbare ontwikkelingen komen die we nu nog niet kunnen voorspellen. Daarom kunnen we ze nu niet meenemen in onze berekeningen. Als gevolg van onder meer toenemende eisen aan de waterkwaliteit zullen onze kosten voor een robuust watersysteem, waterkwaliteit en zuiveringstechnieken blijven stijgen. Dit is in bovenstaande tabel nog niet verwerkt, zodat de getoonde percentages voor de jaren 2028 en verder nog gaan stijgen. Ter indicatie: wij houden rekening met een jaarlijkse stijging tussen 7 en 10 procent per profiel in de komende tien jaren.

5 Paragrafen

5.1 Uiteenzetting van de financiële positie

5.1.1 Financiering

De laatste maanden is de rente gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door de aanhoudende onrust in het Midden-Oosten. Als gevolg daarvan stijgen de energieprijzen en neemt de inflatie toe (hoger dan de gewenste 2%). De inflatie in de Eurozone is met 2,9% in juli 2026 weer opgelopen tot boven de streefwaarde van de Europese Centrale Bank (ECB) van 2%. In Nederland is dit met 3,2% over juli nog iets hoger.

Daarnaast zijn er zorgen over de verslechterende overheidsfinanciën in Europa die eveneens een opwaarts effect hebben op met name de lange rente.

In juni heeft de ECB voor het eerst (na een serie van verlagingen in voorgaande jaren) de ECB-depositorente weer verhoogd (van 2% naar 2,25%). Tijdens de laatste persconferentie is de rente niet verder verhoogd, al is wel de verwachting dat dit in 2026 nog wel zal gebeuren.

De rentecondities van zowel de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) als voor het schatkistbankieren zijn gekoppeld aan de ECB-depositorente. De NWB brengt de ECB-depositorente in rekening, verhoogd met een opslag van 0,125% (vanaf medio juni, na de laatste ECB-verhoging is de depositorente dus 2,375%). Anderzijds wordt in geval van schatkistbankieren rente ontvangen (ongeveer de ECB-depositorente -/- 0,1%, okt. 2025 ongeveer 2,20%).

De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert hierop te anticiperen. In de begroting 2027 is gerekend met een rente van 3,25% voor 2027 en verder. Dat is 0,25% hoger dan de rente waar we bij het opstellen van de begroting 2026 van zijn uitgegaan).

Liquiditeitsprognose

De vermogensbehoefte in 2027 is ongeveer € 175,9 miljoen en voor 2028 is dit € 204,7 miljoen. Deze vermogensbehoefte dient gefinancierd te worden met nieuwe leningen of we benutten deels de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening-courant). Gezien de grote vermogensbehoefte moeten we dit hoofdzakelijk in de vorm van langlopende leningen financieren. Daarbij zullen we, zeker als dat voordeliger is, de mogelijkheden van de rekening-courant faciliteit en kasgeldleningen wel zo goed mogelijk benutten.
Als gevolg van de forse investeringsopgave heeft het waterschap ook de jaren na 2028 veel financiering nodig. De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert zo goed mogelijk op gunstige momenten de benodigde financiering aan te trekken. Daarbij spelen we in, indien nodig, op eventuele rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen, en op ontwikkelingen in de verschillen tussen de korte rente en de lange

rente. Eventuele (tijdelijke) overschotten zetten we uit bij het Rijk (schatkistbankieren).

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau) worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het begrotingsjaar. Uit onderstaande tabel blijkt dat de renterisiconorm niet wordt overschreden.

(bedragen x € 1 miljoen).

	2027	2028	2029	2030	2031
Reguliere aflossingen bestaande leningen	28,4	27,5	25,1	25,1	25,1
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	29,1	12,9	23,1	36,0	50,2
Renterisico	57,5	40,4	48,3	61,1	75,3
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	265,7	279,0	292,4	320,6	341,5
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	79,7	83,7	87,7	96,2	102,5
Ruimte onder renterisiconorm	22,2	43,3	39,5	35,0	27,1

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Deze kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2027 niet wordt overschreden (bedragen x € 1 miljoen).

(bedragen x € 1 miljoen)

	Kwartalen 2027			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld	51,2	29,8	30,9	36,1
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende schuld/middelen	51,2	29,8	30,9	36,1
Berekening Kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	265,7			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	61,2			
Ruimte onder kasgeldlimiet	10,0	31,4	30,3	25,1
Overschrijding kasgeldlimiet	-	-	-	-

5.1.2 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's en in de aanwezige weerstandscapaciteit.
De risico's die niet afgedekt worden door procedures, verzekeringen of voorzieningen worden gedekt uit de algemene reserves, te weten de weerstandscapaciteit.

(bedragen x € 1 miljoen)

Weerstandscapaciteit per taak	Algemene reserves eind 2026	Benodigd o.b.v. risico's	Ratio weerstands-vermogen
Watersysteembeheer	5,90	2,95	2,0
Zuiveringsbeheer	7,77	5,25	1,5
TOTAAL	13,67	8,20	1,7

De ratio van het weerstandsvermogen komt uit binnen de norm die het algemeen bestuur heeft gesteld (tussen de 1,5 en 2,0).

5.1.3 Risicoparagraaf

Renterisico
In de begroting is voor 2027 en verder rekening gehouden met 3,25% voor nieuwe leningen die we aantrekken.
Momenteel is de rente voor langlopende financiering hoger dan deze 3,25%. Met een mix van kort- en langlopende financieringen verwachten we voor 2027 hierbinnen te kunnen blijven. Mocht de rente verder stijgen (structureel) dan wordt voor nieuwe financieringen op de langere termijn een renterisico gelopen (risico op hogere rentelasten) en zal dit volgende jaar bij de Perspectiefnota meegenomen worden.

HWBP
Er is sprake van een aantal ontwikkelingen en onzekerheden rondom het HWBP die ertoe kunnen leiden dat de lasten (jaarlijkse solidariteitsbijdragen, rentelasten) kunnen gaan stijgen. Momenteel is onzeker hoe zich dit gaat ontwikkelen. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Het Rijk heeft € 1 miljard (excl. inflatie) extra gereserveerd voor de periode 2030-2036, waar € 1,25 miljard (incl. inflatie) nodig is.
- Als gevolg van het onder druk staan van de kasschuif systematiek bij het Rijk is onzeker of het laatste deel van de HWBP-subsidie (€ 11 mln.) voor de Grebbedijk volgens planning ingediend kan worden of dat dit pas mogelijk is aan het einde van de periode (2038). Dit kan resulteren in een aantal jaar voorfinanciering en dat betekent extra rentelasten.
- Voor de periode tussen 2037-2050 is er op basis van de programmering eveneens sprake van aanzienlijke tekorten. Dit kan resulteren in hogere jaarlijkse solidariteitsbijdragen, ook na 2036.

Toegenomen onzekerheid op zowel de scope, de planning en de kosten van projecten
Het risico op wijzigingen en vertragingen in de scope, de planning en de kosten van plannen en projecten neemt toe door:

- complexe regelgeving en lange vergunningstrajecten (o.a. op gebied van stikstof, natuurwetgeving, Omgevingswet);
- netcongestie;
- krappe aanneemmarkt én arbeidsmarkt;
- toenemende onzekerheid over de bestendigheid van beleid en financiering als gevolg van de dynamiek in het politieke landschap;
- complexe opgaven, waarbij in een gebied meerdere (soms tegenstrijdige) doelen moeten worden geborgd.

Voor de komende jaren zijn de projectteams vol geprogrammeerd. Dit resulteert in beperkte flexibiliteit om onvoorziene projecten uit te voeren. Een vertraging in projecten werkt direct door in daaropvolgende geplande projecten.

Zuiveringsheffing bedrijven

In 2026 is er een rechtelijke uitspraak geweest over de hoedanigheidscorrectie (de zogenaamde T-correctie) die wordt toegepast in de berekening van het aantal vervuilingseenheden voor een beperkt aantal bedrijven. Op basis van deze uitspraak zal het aantal op te leggen vervuilingseenheden voor deze bedrijven lager uit vallen. Dit zal ook effect hebben op de belastinginkomsten van 2027 en verder. Het belastingkantoor GBLT onderzoekt de precieze impact hiervan de komende tijd en verwerkt het in de kerncijfers van de Perspectiefnota 2028.

5.1.4 Stand en verloop reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen x 1 miljoen	Stand begin 2027	Mutaties in 2027 +/+ Resultaat	+/+ Overig	-/- Extern	Stand eind 2027
Reserves					
Algemene reserves					
Algemene reserve watersysteembeheer	5,9				5,9
Algemene reserve zuiveringsbeheer	7,8				7,8
	13,7	-	-	-	13,7
Bestemmingsreserves voor tariefsegalisatie					
Tariefsegalisatie reserve watersysteembeheer	6,5	-1,7			4,8
Tariefsegalisatie reserve zuiveringsbeheer	7,5	0,5			8,1
	14,1	-1,2	-	-	12,9
Overige bestemmingsreserves					
Solidariteitsbijdrage HWBP	0,1	1,4			1,5
Baggeren waterlopen	0,4				0,4
	0,5	1,4	-	-	1,9
Totaal Reserves	28,3	0,3	-	-	28,5
Voorzieningen					
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen					
Voorziening uitkeringen voormalig personeel	0,4			0,2	0,2
Voorziening pensioenen bestuur	4,1		0,2	0,2	4,1
Totaal Voorzieningen	4,6	-	0,2	0,4	4,4
Totaal Reserves en voorzieningen	32,8	0,3	0,2	0,4	32,9

5.1.5. Kengetallen

Op basis van het Waterschapsbesluit dienen we te rapporteren over een aantal financiële kengetallen. Momenteel heeft het waterschap een norm voor de nettoschuldquote (195% van de totale opbrengsten) die vanaf 2027 (structureel) overschreden wordt.

Het algemeen bestuur heeft in de vergadering van 12 oktober 2026 vastgesteld dat we gaan werken met een systematiek van signaleringswaarden voor deze financiële kengetallen. Jaarlijks kijken we in de Perspectiefnota ver vooruit en nemen we de ontwikkeling van deze financiële kengetallen op tot 2050. In de begroting wordt de ontwikkeling voor de planperiode weergegeven. Op een later moment stelt het algemeen bestuur de hoogte van deze signaleringswaarden vast.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de financiële kengetallen weergegeven.

Indicator	Signaleringswaarde	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Weerstandsvermogen		5,6%	5,1%	4,8%	4,6%	4,3%	4,1%
Nettoschuldquote	195%	171%	201%	247%	306%	359%	407%
EMU-saldo (* € 1 mln.)		€ -100	€ -118	€ -164	€ -210	€ -223	€ -240
Aandeel kapitaallasten		15%	15%	19%	22%	23%	26%
Stijging belastingopbrengsten		10,5%	9,3%	6,3%	4,9%	6,6%	6,7%

Ten opzichte van de Perspectiefnota is er met name sprake van een sneller oplopende nettoschuldquote. Dit wordt veroorzaakt doordat de verwachte investeringen in de planperiode (2027 t/m 2031) met circa € 212 miljoen (22%) stijgen. Het aandeel kapitaallasten is in lijn met de Perspectiefnota. Dit wordt veroorzaakt doordat investeringen die lager zijn dan het drempelbedrag direct in de exploitatie als onderhoudslasten worden verantwoord (en niet meer als afschrijvingslasten).

Bij de Perspectiefnota 2028 wordt de doorrekening naar 2050 geactualiseerd. Daarbij brengen we in beeld of de stijging van de investeringsuitgaven ook na de planperiode doorzet en wat dit betekent voor de ontwikkeling van de financiële kengetallen.

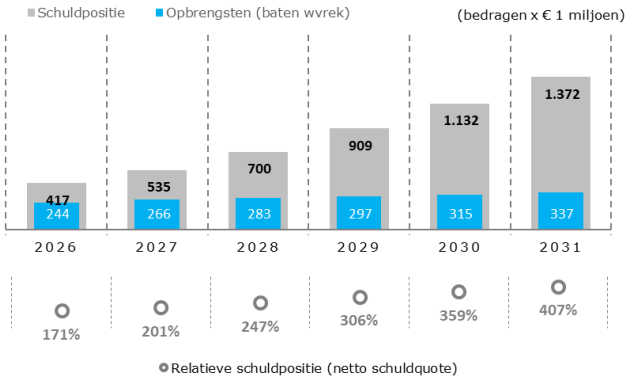
Weerstandsvermogen

	Ratio weerstands-vermogen
Watersysteembeheer	2,0
Zuiveringsbeheer	1,5
TOTAAL	1,7

Het algemeen bestuur heeft de norm van het weerstandsvermogen vastgesteld tussen de 1,5 en 2. Het weerstandsvermogen valt binnen de gestelde norm.

Netto-schuldquote

De norm (195%) voor de schuldpositie wordt met de huidige inzichten en daaruit voortvloeiende berekeningen vanaf 2027 overschreden. Onderstaande grafiek laat de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten zien.

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende

mogelijkheden hebben om te investeren. Daarom hebben de waterschappen samen met de provincies en gemeenten, in het kader van de wet Houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig.

Met het huidige kabinet is voor decentrale overheden een ruimte van 0,5% van het BBP afgesproken, waarbij er voor waterschappen een ruimte van 0,06% is. Ons aandeel voor 2027 rond de € 38,2 miljoen ligt en oploopt naar € 44,2 miljoen in 2031.
Onderstaand overzicht toont ons aandeel in het EMU-saldo voor de komende jaren. Hieruit blijkt dat er in alle jaren sprake is van een overschrijding van ons aandeel. Dit wordt veroorzaakt door de relatief hoge bruto-investeringsuitgaven. In de praktijk blijkt dat er momenteel geen consequenties zijn verbonden aan een overschrijding.

(bedragen x € 1 miljoen)

		2027	2028	2029	2030	2031
exploitatiesaldo		0,3	-	-	-	-
EMU-exploitatiesaldo		0,3	-	-	-	-
bruto-investeringsuitgaven	-	169,3	230,8	271,1	287,4	302,1
subsidies	+	20,9	29,1	18,8	18,7	9,6
afschrijvingen	+	29,8	37,5	42,5	46,2	52,9
Invloed investeringen		118,6-	164,2-	209,7-	222,5-	239,7-
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-					
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
externe vermeerderingen van voorzieningen	+					
Invloed voorzieningen		-	-	-	-	-
EMU SALDO		118,4-	164,2-	209,7-	222,5-	239,7-
Referentiewaarde		38,2-	39,8-	41,3-	42,8-	44,2-
Ruimte onder referentiewaarde		-	-	-	-	-
Overschrijding referentiewaarde		80,2	124,4	168,4	179,7	195,5

In theorie kan de overschrijding van de referentiewaarde een risico gaan vormen. Momenteel verwachten we niet dat dit risico zich op korte termijn zal voordoen. Tot en met 2025 was er voor de waterschappen gezamenlijk nog geen sprake van een overschrijding. Pas wanneer er sprake is van een structurele overschrijding (2 jaar achter elkaar), waarbij de overschrijdingen van de waterschappen bijvoorbeeld niet gecompenseerd worden door de andere decentrale overheden, kan de Minister van Financiën een bestuurlijk proces opstarten kunnen er uiteindelijk maatregelen voorgeschreven worden. Dit zal mede afhankelijk zijn van de financiële situatie van de Rijksoverheid en hoe de EU er tegenaan kijkt.

Kengetal lastendruk

Dit betreft de hoogte van de lastendruk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in begrotingsjaar in vergelijking met het landelijk gemiddelde voor alle meerpersoonshuishoudens in het vorig begrotingsjaar (zie onderstaande tabel).
De WOZ-waarde in het referentiejaar 2026 bedraagt € 370.000.

(bedragen x € 1)

Lastendruk (zie toelichting hierna)	**2025**	**2026**
Gewogen gemiddelde lastendruk	478,00	511,00

Tabel: landelijk gemiddelde lastendruk (bron: Unie van Waterschappen)

Het kengetal lastendruk van waterschap Vallei & Veluwe voor de beoordeling ten opzichte van de landelijke ontwikkeling wordt als volgt berekend:
De waardeontwikkeling in 2027 is geraamd op +6,5% (€ 370.000 + 6,5% = € 394.000).

• Watersysteemheffing ingezetenen	1 woonruimte x € 77,77	=	€ 77,77
• Watersysteemheffing gebouwd	€ 394.000 x 0,0211%	=	€ 78,07
• Zuiveringsheffing	3 v.e. x € 93,53	=	€ 280,59
Totaal lastendruk waterschap			€ 436,43

Conclusie: de lastendruk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning ligt ruim onder het landelijke gemiddelde van 2026.

Wendbaarheid van de begroting

WENDBAARHEID VAN DE BEGROTING	REK	BEG	BEG	MJP ---->			
(BEDRAGEN x € 1 MILJOEN)	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Rente en afschrijvingen	34,3	35,8	40,1	52,6	63,9	74,7	89,1
Totale exploitatielasten	219,2	233,8	265,7	279,0	292,4	320,6	341,5
% wendbaarheid	**16%**	**15%**	**15%**	**19%**	**22%**	**23%**	**26%**

Zie voor meer details § 6.2.2 Overzicht van baten en lasten verdeeld naar kostenrubrieken.

5.2 Assetmanagement

Assetmanagement als basis voor waardegerichte sturing
De komende jaren staan wij voor grote maatschappelijke opgaven op het gebied van waterveiligheid, voldoende en schoon water, klimaatadaptatie, biodiversiteit en een betrouwbare afvalwaterketen. Tegelijkertijd neemt de druk op onze assets toe door veroudering, toenemende prestatie-eisen, klimaateffecten, schaarste aan mensen en middelen en maatschappelijke spanningen. Dit vraagt om een integrale en toekomstgerichte manier van sturen.
Daarom zetten wij assetmanagement steeds nadrukkelijker in als organisatie breed sturingsprincipe. Assetmanagement helpt ons om onze interne bedrijfsvoering zo in te richten dat wij onze maatschappelijke opgaven op een beheerste, transparante en doelmatige manier kunnen realiseren. Daarbij volgen wij de principes van de internationale norm ISO 55000.
Onze maatschappelijke opgaven bepalen welke waarde wij voor onze omgeving willen realiseren. Vervolgens worden beschikbare mensen, middelen en investeringen via portfoliomanagement gericht ingezet op de activiteiten die de grootste bijdrage leveren aan deze opgaven. Assetmanagement zorgt er daarbij voor dat onze assets gedurende hun gehele levenscyclus de prestaties blijven leveren die nodig zijn om deze waarde daadwerkelijk te realiseren.
Door gestructureerde afwegingen te maken tussen prestaties, risico’s en kosten, kunnen wij onze middelen doelmatig inzetten en tegelijkertijd de betrouwbaarheid, veiligheid en toekomstbestendigheid van onze assets waarborgen. Daarmee verschuift de focus van het beheren van afzonderlijke installaties naar het sturen op maatschappelijke waarde.
De afgelopen jaren zijn belangrijke stappen gezet in de ontwikkeling van assetmanagement. Er zijn strategische kaders opgesteld, rollen en verantwoordelijkheden onderzocht en specialistische teams opgebouwd. In de komende jaren verankeren we deze

werkwijze verder in de bedrijfsvoering. Hierdoor ontstaat een steeds sterkere samenhang tussen bestuurlijke doelen, investeringsbeslissingen, onderhoudsstrategieën en dagelijkse uitvoering.
Assetmanagement vormt daarmee de verbindende schakel tussen de maatschappelijke opgaven van het waterschap, de inzet van beschikbare middelen en de prestaties van onze assets. Op deze wijze creëren wij maximale maatschappelijke waarde uit onze assets en vergroten wij tegelijkertijd de voorspelbaarheid, weerbaarheid en uitvoeringskracht van de organisatie.

Consequenties
Om deze ontwikkeling verder te realiseren blijven investeringen noodzakelijk in de professionalisering van assetmanagement, data- en informatievoorziening, risicoanalyses, levensduurmanagement en langetermijnplanning.
Daarnaast zijn aanvullende middelen nodig om de prestaties van bestaande assets op het gewenste niveau te houden en om achterstanden en risico's tijdig te beheersen. Hierbij gaat het niet uitsluitend om onderhoud, maar ook om het maken van integrale keuzes tussen vervangen, renoveren, optimaliseren en investeren. We sluiten hiertoe actief aan bij ons innovatieplatform om te kijken waar we zaken slim kunnen versnellen of verbeteren.

Door de verdere ontwikkeling van assetmanagement ontstaat een steeds beter inzicht in prestaties, risico's, vervangingsopgaven en toekomstige investeringsbehoeften. Hierdoor kunnen middelen risicogestuurd worden ingezet op die assets die de grootste bijdrage leveren aan onze maatschappelijke opgaven. Daarmee versterken we zowel de continuïteit van onze dienstverlening als het vermogen onze bestuurlijke doelen te realiseren.

5.3 Bedrijfsvoering

5.3.1. Stand van zaken bedrijfsvoering

Een sterke bedrijfsvoering is essentieel voor het realiseren van onze opgaven. De groeiende investeringsopgave, de voortgaande digitalisering en ontwikkelingen in wet- en regelgeving vragen om een organisatie die wendbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig is. Daarom blijven wij investeren in de verdere professionalisering van onze bedrijfsvoering.

In 2027 ontwikkelen wij onze informatievoorziening verder om datagedreven werken en besluitvorming te ondersteunen en investeren we in digitale weerbaarheid en informatiebeveiliging. Ook werken wij aan een toekomstbestendige informatiehuishouding, zodat informatie duurzaam toegankelijk, vindbaar en transparant beschikbaar is.

Risicobeheersing blijft een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering. Wij versterken onze aanpak om risico's tijdig te signaleren, te beheersen en bestuurlijk af te wegen. Daarbij gaat het onder meer om financiële risico's, projectrisico's, cybersecurity, bedrijfscontinuïteit en personele kwetsbaarheden. Door risicomanagement verder te integreren in sturing en besluitvorming vergroten wij de beheersbaarheid van onze opgaven en investeringen.

5.3.2 Personeel

Ontwikkeling personeelsbestand

Als we vooruitkijken naar 2027 verwachten we als waterschap Vallei en Veluwe dat de behoefte aan voldoende en kwalitatief goed personeel zich voortzet. De natuurlijke uitstroom en de blijvende maatschappelijke opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, digitalisering, energietransitie en verduurzaming van de waterketen zijn oorzaken van deze personeelsbehoefte. Onze focus voor 2027 ligt op het verder versterken van de strategische personeelsplanning, het aantrekken en behouden van talent, het vergroten van de duurzame inzetbaarheid van medewerkers en het borgen van cruciale kennis en expertise binnen de organisatie.

Aantal medewerkers	2025	t/m juni 2026
Instroom	89	35
Uitstroom	60	25

Op basis van de in-, door- en uitstroom van medewerkers in 2025 en 2026, gecombineerd met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, verwachten we ook in 2027 een aanhoudende behoefte aan nieuwe medewerkers. De arbeidsmarkt blijft naar verwachting krap, met name voor functies binnen de vakgebieden techniek, informatiemanagement, financiën, data & digitalisering en de beheer- en projectfuncties. Prioriteit bepaald welke vacatures we als eerste invullen. Daarnaast willen we werkzaamheden slimmer organiseren, processen verbeteren en technologische ontwikkelingen goed benutten om de beschikbare capaciteit effectief in te zetten. In 2025 stonden gemiddeld acht vacatures per maand open.
De natuurlijke uitstroom van medewerkers zal in 2027 naar verwachting rond de 9% liggen. Dit vraagt om blijvende aandacht voor kennisoverdracht, opvolgingsplanning en de ontwikkeling van medewerkers. Waterschap Vallei en Veluwe blijft daarom investeren in opleiding, loopbaanontwikkeling en leiderschapsontwikkeling, zodat medewerkers zich kunnen blijven ontwikkelen en interne mobiliteit wordt gestimuleerd. Hoewel interne mobiliteit wordt gestimuleerd, blijft tegelijkertijd aandacht bestaan voor de continuïteit van de organisatie. Door kennisborging en gerichte personeelsplanning wordt ervoor gezorgd dat essentiële expertise binnen kritische vakgebieden behouden blijft. Ook zetten we de inzet op arbeidsmarktcommunicatie en werving via onder andere social media, landelijke campagnes en samenwerking met onderwijsinstellingen voort. Hiermee verwachten wij vacatures tijdig en kwalitatief goed te kunnen invullen.

Daarnaast continueren we het werken aan een inclusieve en toekomstbestendige organisatie. In 2027 blijven we ons richten op diversiteit en inclusie, een evenwichtige leeftijdsopbouw en het aantrekken van (jong) talent. Dit gebeurt onder meer door het aanbieden van stage- en traineeshipplaatsen, het versterken van samenwerkingen met onderwijsinstellingen en het bevorderen van een werkomgeving waarin verschillende achtergronden en ervaringen worden gewaardeerd. Door een aantrekkelijk werkgeverschap en een werkomgeving, waarin medewerkers zich gewaardeerd en betrokken voelen, wil het waterschap ook op langere termijn beschikken over voldoende deskundige en gemotiveerde medewerkers om de wateropgaven van de toekomst te realiseren.

Ontwikkeling personeelskosten[3]
De personeelskosten 2027 zijn gebaseerd op 696 fte en bedragen € 74,7 miljoen, een stijging van 4% ten opzichte van de begroting 2026 van € 71 miljoen. Inclusief de toegekende uitbreiding in de Perspectiefnota van € 1,9 miljoen, komt dit op een totaalbedrag van € 76,6 miljoen. Ten opzichte van de cijfers in de Perspectiefnota voor 2027 is dit geen afwijking.

De ontwikkeling wordt met name veroorzaakt door:
- de doorwerking van de cao-afspraken Waterschappen, voorlopig gerekend met 4,1%;
- periodieke salarisverhogingen als gevolg van de reguliere doorgroei van medewerkers binnen hun functieschaal;
- de formatieontwikkeling die volgt uit de verwachte instroom en uitstroom, zoals hierboven toegelicht.

We monitoren de ontwikkeling van de loonkosten nauwgezet in relatie tot de vastgestelde begrotingskaders en formatie. Daardoor kunnen we tijdig bijsturen, indien de realisatie afwijkt van de begroting. Over eventuele afwijkingen van betekenis informeren we het bestuur via de reguliere tussentijdse rapportages, conform artikel 10 van de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie.

5.3.3 Financiële rechtmatigheid
Het dagelijks bestuur legt rechtstreeks verantwoording af aan het algemeen bestuur over de financiële rechtmatigheid. Financiële rechtmatigheid heeft betrekking op alle handelingen en besluiten met een financieel effect op de jaarrekening.

Het algemeen bestuur heeft de verantwoordingsgrens vastgesteld op 2% van de totale lasten van het waterschap, exclusief toevoegingen aan de reserves. Daarnaast is een rapportagegrens vastgesteld van € 250.000. Geconstateerde rechtmatigheidsafwijkingen boven deze rapportagegrens worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening. Gedurende het jaar wordt het algemeen bestuur via de Voorjaars- en Najaarsrapportage geïnformeerd over de belangrijkste bevindingen.

In de afgelopen jaren hadden de bevindingen op het gebied van rechtmatigheid voornamelijk betrekking op het inkoop- en aanbestedingsproces. Daarom hebben we diverse verbetermaatregelen in het inkoop- en aanbestedingsproces doorgevoerd. Hierdoor is een positieve ontwikkeling zichtbaar in de naleving van de relevante wet- en regelgeving. Voor de overige processen zijn voor 2027 geen specifieke aandachtspunten geïdentificeerd. Wel wordt in 2027 de frauderisicoanalyse geactualiseerd, zodat deze blijft aansluiten bij de ontwikkelingen in de organisatie en haar omgeving.

De Verbijzonderde Interne Controle (VIC) vormt een belangrijk onderdeel van het stelsel van interne beheersing en draagt bij aan de borging van de financiële rechtmatigheid. Gedurende het jaar voert de VIC controles uit op de belangrijkste financiële processen en

[3] salarissen en sociale lasten exclusief salarissen bestuur en inhuur.

risicogebieden. Zo krijgen we inzicht in de mate waarin processen voldoen aan wet- en regelgeving en bestuurlijke besluiten. Naast het signaleren van mogelijke onrechtmatigheden vervult de VIC nadrukkelijk een lerende en adviserende rol, gericht op de verdere versterking van de interne beheersing. De resultaten van de controles worden periodiek besproken met de proceseigenaren en het management en vormen een belangrijke bouwsteen voor zowel de rechtmatigheidsverantwoording als de accountantscontrole. Om de effectiviteit van de VIC verder te vergroten besteden we in 2027 extra aandacht aan het inrichten van de interne controles op basis van proces- en risicoanalyses en aan het borgen van de opvolging van aanbevelingen en verbetermaatregelen.

5.3.4 Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek

Op basis van artikel 109a van de Waterschapswet verricht het dagelijks bestuur periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur. In 2026 wordt een doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd naar beleidsevaluatie. Over de uitkomsten daarvan wordt het algemeen bestuur separaat geïnformeerd. De inventarisatie van de onderwerpen voor de komende jaren is eind 2026 afgerond.

5.4 Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht het waterschap tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Woo is het waterschap verplicht om in de begroting de beleidsvoornemens op te nemen.

Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (art. 3.3 Woo)

In de Woo staan 17 informatiecategorieën die overheden openbaar moeten maken. Van deze 17 zijn er 15 relevant voor het waterschap. Deze verplichting wordt de komende jaren in tranches ingevoerd. Het waterschap volgt hierbij de landelijke planning.

De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (art. 3.1 Woo)

Invoering van de inspanningsverplichting blijft een prioriteit.

Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

De passieve openbaarmaking is het openbaar maken van informatie naar aanleiding van Een verzoek uit de samenleving. In 2027 blijft de nadruk op het persoonlijk contact met verzoekers om zo goed als mogelijk en zorgvuldig de verzoeken af te handelen.

De informatiehuishouding (hoofdstuk 6 Woo)

In 2027 zetten we de verdere professionalisering van onze informatiehuishouding voort. Een goede informatiehuishouding is noodzakelijk om te voldoen aan de Wet open overheid en de nieuwe Archiefwet. Tegelijkertijd vormt dit de basis voor transparante besluitvorming, duurzame toegankelijkheid van informatie, bedrijfscontinuïteit, effectieve samenwerking, goede dienstverlening en het behoud van organisatiekennis.

De nieuwe Archiefwet treedt op 1 januari 2027 in werking en stelt hogere eisen aan het beheer van digitale informatie. Daarnaast wordt de overbrengingstermijn verkort en wordt het toezicht op de informatiehuishouding versterkt. Dit vraagt niet alleen om passende systemen en processen, maar vooral om duidelijke verantwoordelijkheden en een eenduidige werkwijze in de gehele organisatie.

In 2027 zetten we de implementatie van zaakgericht werken verder voort met als doel dat alle teams zaakgericht kunnen werken. Op deze wijze wordt informatie vanaf het ontstaan gestructureerd vastgelegd en blijft de samenhang tussen proces, besluit en onderliggende informatie behouden.

In 2027 richten we tevens een algoritmeregister in. Met dit register versterken we de transparantie en bestuurlijke beheersing rond het gebruik van algoritmen en AI-systemen en geven we invulling aan relevante transparantie-, registratie- en governanceverplichtingen. In 2026 hebben we hiervoor de benodigde organisatorische en inhoudelijke voorbereidingen getroffen.

Een centrale rol binnen deze ontwikkeling wordt vervuld door het traject "Zo Werken Wij". Hierin worden wettelijke, organisatorische en technische eisen naar de dagelijkse werkpraktijk van alle medewerkers vertaald. Het traject richt zich op eenduidig digitaal en zaakgericht samenwerken, uniforme werkafspraken, bewust informatiebeheer en verdere ontwikkeling van digitale vaardigheden. Hierdoor worden mensen, processen, informatie en techniek met elkaar verbonden.

Door informatie op de juiste plaats, op het juiste moment en volgens herkenbare afspraken vast te leggen, wordt informatie sneller vindbaar en beter herbruikbaar. Dit vermindert versnippering en dubbel werk, helpt bij tijdige beantwoording van informatieverzoeken en zorgt ervoor dat besluiten en werkzaamheden ook achteraf goed te volgen blijven. Daarnaast vermindert het de afhankelijkheid van individuele medewerkers en draagt het bij aan het behoud van kennis bij personeelswisselingen.

In 2027 verschuift de aandacht van initiële implementatie naar organisatie-brede borging en doorontwikkeling. Daarbij ligt de nadruk op de governance van informatiebeheer, ondersteuning van teams, monitoring van de toepassing van werkafspraken en de implementatie van labeling en classificatie. Ook wordt de samenhang versterkt met privacy, informatiebeveiliging, zaakgericht werken en de verdere afbouw van versnipperde opslag op netwerkschijven.

Om een duurzame en toekomstbestendige informatiehuishouding te borgen wordt vanaf 2027 een structureel Strategisch Informatieoverleg ingericht. Dit overleg past bij de eisen van de nieuwe Archiefwet en de toenemende strategische betekenis van informatie. Binnen dit overleg overwegen en bewaken we samen met de archivaris en de directeur van de archiefdienst de strategische belangen rondom informatiebeheer.

Hiermee ontwikkelen we informatiehuishouding van een voornamelijk ondersteunende en wettelijke verplichting naar een integraal onderdeel van professioneel werken. Zo versterken we de kwaliteit en continuïteit van onze taakuitvoering. Ook draagt het bij aan de toegankelijkheid en duurzame beschikbaarheid van informatie, onze digitale weerbaarheid en het vertrouwen van inwoners, bestuur en samenwerkingspartners.

Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (art. 4.7 Woo)
De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers over de beschikbaarheid van publieke informatie te beantwoorden. Per 1 mei 2022 beschikt het Vallei en Veluwe al over een Woo-contactpersoon.

5.5 Verbonden partijen

Bij het uitvoeren van de wettelijke taken, de bedrijfsvoering en het behalen van doelstellingen kan waterschap Vallei en Veluwe niet alle vraagstukken en uitdagingen alleen oppakken en oplossen. Het kan wenselijk zijn (bijvoorbeeld uit oogpunt van doelmatigheid of risicospreiding) om voor de uitvoering van bepaalde werkzaamheden een langdurige samenwerking te zoeken met andere waterschappen of met maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners. Waterschap Vallei en Veluwe werkt daarom samen met andere partijen om doelen te realiseren op gebieden als klimaatadaptatie, het vermarkten van uit slib teruggewonnen grondstoffen en het meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater effectiever en efficiënter te realiseren. Verder is samenwerking wenselijk om de organisatie goed uit te rusten en te optimaliseren op het vlak van ICT, belastingen, onderzoek, laboratoriumwerkzaamheden en muskusrattenbestrijding.

Waterschap Vallei en Veluwe heeft bestuurlijke en financiële belangen in partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit van het waterschap. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan een zetel in het bestuur van een participatie of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer het waterschap middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is bij een faillissement van de verbonden partij. Dit geldt eveneens als bij financiële problemen van de verbonden partij middelen verhaald kunnen worden op het waterschap.

Op dit moment zijn er geen nieuwe of afwijkende beleidsvoornemens van de verbonden partijen.

5.5.1 Gemeenschappelijke regelingen

Verbonden partij	**Gemeenschappelijke regeling GBLT**
Doelstelling/ bijdrage aan beleidsdoelstellingen	GBLT, gevestigd in Zwolle, opgericht per 1 januari 2011, heft en int waterschapsbelastingen voor vijf waterschappen en tien gemeenten. Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten. Door het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling duurzame, gezonde financiële positie en daarmee aan betaalbaar water.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT. De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de vijf waterschappen en tien gemeenten. Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter, een dagelijks bestuurslid van de waterschappen en een dagelijks bestuurslid van de gemeenten. Onze portefeuillehouder belastingen is voorzitter van GBLT.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie

Gegevens jaarrekening 2025

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	20,6%	20,6%	€ 2,3	€ 3,4	€ 5,7	€ 3,7	+/+ € 3,4 (voordeel)

Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 5,1 miljoen.
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.

Verbonden partij	**Gemeenschappelijke regeling het Waterschapshuis (HWH)**
Doelstelling / bijdrage aan beleidsdoelstellingen	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. HWH bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector en helpt daarbij in de digitale transformatie van de waterschappen. De doelstelling is het robuuster maken van de waterschappen als moderne overheid. Hiermee draagt HWH indirect bij aan alle strategische doelstelling van het waterschap.
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van HWH. Van elk waterschap is één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Daarnaast heeft HWH een dagelijks bestuur.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Gegevens jaarrekening 2025	

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	4,7%	4,7%	0	0	€ 15,1	€ 24,8	-/- € 0,4 (nadeel)
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 2,5 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen (dan wel gereserveerd door HWH, zodat toekomstige bijdrages lager uitvallen.						

Verbonden partij	**Gemeenschappelijke Regeling Waterschapslaboratorium Aqualysis**
Doelstelling / bijdrage aan beleidsdoelstellingen	Aqualysis is een geaccrediteerd waterlaboratorium dat gespecialiseerd is in het uitvoeren van opdrachten ten dienste van een vijftal waterschappen. Door het uitvoeren van wateronderzoek draagt Aqualysis bij aan de verbetering van de waterkwaliteit.
Bestuurlijk belang	Aqualysis heeft een eigen bestuur, waarin elk waterschap met één lid is vertegenwoordigd.
Relatie met programma	Alle programma's

Gegevens jaarrekening 2025

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	16,8%	16,8%	€ 0,6	€ 0,6	€ 16,3	€ 16,2	+/+ € 0,2 (voordeel)
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 2,6 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.						

5.5.2 Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	**Nederlandse Waterschapsbank (NWB)**
Doelstelling/ bijdrage aan beleidsdoelstellingen	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB zijn decentrale overheden (gemeenten, provincies, waterschappen) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden (zoals bijvoorbeeld woningcorporaties). De doelstelling van de NWB is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen. Het verzorgen van het betalingsverkeer, de financiering en het uitkeren van dividend dragen bij aan de beleidsdoelstelling duurzame, gezonde financiële positie en daarmee aan betaalbaar water.
Bestuurlijk belang	De NWB kent een driehoofdige directie onder toezicht van een Raad van Commissarissen met zeven leden. Daarnaast kent de NWB een aandeelhoudersvergadering (AvA), waarin elke aandeelhouder zitting heeft en stemrecht (op basis van het aantal aandelen). Jaarlijks legt de directie verantwoording af over de behaalde (financiële) resultaten aan de AvA. Daarnaast worden benoemingen voor directie en/of RvC voorgelegd aan de AvA. Vallei en Veluwe heeft 631 aandelen A (elk recht op 1 stem) en 88 aandelen B (elk recht op 4 stemmen).
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen

Gegevens jaarrekening 2025

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	€ 0,1 (1,2%)	€ 0,1 (1,2%)	€ 2.094	€ 2.157	€ 76.674	€ 70.711	+/+ € 113 voordeel

Bijdrage	Niet van toepassing.
Risico's	In de begroting houden we rekening met een jaarlijkse dividenduitkering van € 0,6 miljoen. Als de jaarlijkse winst van de NWB lager wordt, zou dit lager uit kunnen vallen.

Verbonden partij	**Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A.**
Doelstelling/ bijdrage aan beleidsdoelstellingen	De Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A. is een samenwerking van waterschappen met als doel de productie en afzet (naar de markt) van Kaumera te organiseren en bevorderen. De coöperatie heeft een aandeel van 50% in Kaumera Sales & Services BV, die als doel heeft het vergroten van de vraag naar Kaumera, door het vinden en ontwikkelen van toepassingen en afzetmarkten. Dat doet de BV onder andere door marktbewerking, onderzoek en (product- en proces-) ontwikkeling, het opstellen van (leverings- en/of afname-) contracten, het voeren van (financiële) administratie en het organiseren van logistieke activiteiten. Haskoning Nederland B.V. is de enige andere

	aandeelhouder (50%). Vooralsnog is het doel om de BV gedurende 5 jaar deze activiteiten te laten uitvoeren (2024/2025 - 2028/2029). Deze samenwerking draagt bij aan de doelstellingen rondom circulariteit, klimaatneutraliteit en gezonde leefomgeving.
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen.
Relatie met programma	Waterketen, opgave circulariteit

Gegevens jaarrekening 2025

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	25%	25%	€ 0,2	€ 0,9	€ 0,6	€ 0,5	-/- € 0,4 (nadeel)

Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 0,2 miljoen.
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.

Verbonden partij	**Coöperatieve Vereniging Verdygo**
Doelstelling/ bijdrage aan beleidsdoelstellingen	De Coöperatieve Vereniging Verdygo is een samenwerking van 9 waterschappen rondom Verdygo. De samenwerking Verdygo heeft als initieel doel het (doen) ontwerpen en vaststellen van sectorale standaarden voor het bouwen van waterschapswerken. Verdygo zelf is geen technologie-ontwikkelaar, maar stimuleert de markt daartoe en probeert door standaardverklaring van modules de toegang tot het gebruik ervan te verlagen en marktpartijen te verleiden hun inschrijvingen voor bouw- en onderhoudsopdrachten daarop te enten.
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatieve vereniging. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen.
Relatie met programma	Waterketen
Is per 1 oktober 2026 opgericht	
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 0,025 miljoen.
Risico's	Eventuele overschotten blijven in de coöperatieve vereniging voor verdere doorontwikkeling van de samenwerking, professionalisering van de taakuitvoering en innovatie.

5.5.3 Stichtingen en verenigingen

Verbonden partij	**Vereniging Unie van Waterschappen (UvW)**						
Doelstelling/ bijdrage aan beleidsdoelstellingen	De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. De UvW vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt hierin de belangen van de 21 waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en ontwikkeling.						
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan van de UvW is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters (dijkgraven) van alle waterschappen zitting. Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie, waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben.						
Relatie met programma	Bestuur en organisatie						
Gegevens jaarrekening 2025							
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	5,0%	5,0%	€ 2,6	€ 2,9	€ 23,9	€ 24,9	+/+ € 0,3 (voordeel)
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 0,8 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.						

5.5.4 Overige verbonden partijen

Verbonden partij	**Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater**
Doelstelling/ bijdrage aan beleidsdoelstellingen	Het waterschap is tezamen met gemeenten een centrumregeling aangegaan op het gebied van meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater in het beheergebied van waterschap Vallei en Veluwe. Hiermee wordt inzage gekregen in hoe het rioolsysteem en het grondwaterpeil ervoor staan. De doelstelling is een efficiënte uitvoering van een aantal specialistische operationele beheertaken voor de gemeentelijke rioleringszorg (datavalidatie en -analyse). Operationele taken op het gebied van meten en monitoren van de afvalwaterketen en grondwater voeren we gezamenlijk en gebundeld uit. Deze aanpak bespaart alle gemeenten tijd en kosten. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van elkaars kennis en kunde. De centrumorganisatie voert inmiddels werkzaamheden uit voor 24 gemeenten. Waterschap Vallei en Veluwe is centrumorganisatie en geeft onderdak aan het Uitvoeringsteam (4,7 FTE). De kosten hiervan worden gedragen door het waterschap en de deelnemende gemeenten. Deze samenwerking draagt bij aan doelstellingen inzake waterkwaliteit, waterkwantiteit en meten is weten.
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan is het bestuurlijk overleg. Hierin is elke deelnemer vertegenwoordigd door de portefeuillehouder/wethouder.
Relatie met programma	Waterketen

Gegevens jaarrekening 2025

Financieel x € 1	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	0	0	0	0	0	0	€ 23.071 voordeel

Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 0,4 miljoen.
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.

Verbonden partij	**Samenwerkingsverband Fauna beheer Water**
Doelstelling	Muskusratten en beverratten vormen een risico voor dijken en de natuur. De landelijke strategie is om de muskusratten terug te dringen naar de landsgrenzen. Waterschap Rivierenland voert het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel, Hollandse Delta en Rivierenland. De extra kosten die hiermee gemoeid zijn, verdelen we met een solidariteitsfinanciering tussen deze waterschappen.

	Deze samenwerking draagt bij aan de doelstelling van waterveiligheid.
Bestuurlijk belang	De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.
Relatie met programma	Veiligheid, Watersysteembeheer landelijk gebied

Gegevens exploitatiekosten 2025

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	18,2%	18,2%	0	0	€ 0,0	€ 0,0	€ 0

Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 2,0 miljoen.
Risico's	De deelnemende waterschappen nemen deel via een vaste verdeelsleutel. Eventuele over- of onderschrijdingen worden ook op deze wijze verdeeld.

Verbonden partij	**STOWA**
Doelstelling	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal de waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren.
Bestuurlijk belang	In het bestuur van de STOWA zitten minimaal vier en maximaal zes waterschap vertegenwoordigers. Momenteel maakt de dijkgraaf van Waterschap Vallei en Veluwe onderdeel uit van het STOWA bestuur.
Relatie met programma	Alle programma's

Gegevens jaarrekening 2025

Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	2024	2025	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	2025
	6,2%	6,2%	€ 9,8	€ 11,4	€ 8,4	€ 9,2	+/+ € 1,6 (voordeel)

Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2027 is begroot op € 0,7 miljoen.
Risico's	De deelnemende waterschappen nemen deel via een vaste verdeelsleutel. Eventuele over- of onderschrijdingen worden ook op deze wijze verdeeld.

6 Financiële begroting

6.1 Gehanteerde uitgangspunten en normen

Voor de autonome salarisontwikkeling maken we gebruik van de ramingen van het CPB. De huidige CAO heeft een looptijd tot het einde van 2026. Het stijgingspercentage voor de loonkosten bedraagt 4,1% voor 2027. Vanaf 2028 hanteren we volgens de raming van het CPB (loonkosten sector overheid) gemiddeld 3,8%.

Naast de loonkostenontwikkeling hanteren we ook het inflatiecijfer van het CPB, voor het jaar 2027, 3,0%. Vanaf 2028 gemiddeld 2,3%.

6.2 Overzicht van baten en lasten en toelichting

6.2.1 Overzicht van baten en lasten verdeeld naar programma's

BATEN EN LASTEN NAAR PROGRAMMA'S	REK	BEG	BEG	MJP ---->			
BEDRAGEN X € 1 MILJOEN	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
1. Veiligheid							
1. Lasten	20,9	21,4	20,0	20,0	21,8	36,5	37,9
2. Baten	-1,8	-2,0	-1,6	-1,7	-2,0	-1,3	-2,0
Totaal 1. Veiligheid	19,0	19,4	18,4	18,3	19,8	35,1	35,9
2. Watersysteem landelijk gebied							
1. Lasten	57,7	62,5	56,4	54,9	57,5	59,7	61,0
2. Baten	-2,0	-0,6	-1,2	-0,9	-0,8	-0,8	-0,8
Totaal 2. Watersysteem landelijk gebied	55,7	61,8	55,2	54,1	56,7	58,9	60,3
3. Waterketen							
1. Lasten	113,1	119,2	117,0	132,4	140,5	149,2	165,4
2. Baten	-4,3	-3,3	-3,2	-4,8	-4,7	-4,7	-4,8
Totaal 3. Waterketen	108,8	115,9	113,8	127,6	135,7	144,5	160,6
4. Bestuur en organisatie							
1. Lasten	25,5	31,2	70,4	69,3	69,6	72,1	74,1
2. Baten	-0,5	-0,2	-1,6	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Totaal 4. Bestuur en organisatie	25,1	31,0	68,8	68,1	68,4	71,0	72,9
Totaal netto kosten	**208,5**	**228,1**	**256,2**	**268,0**	**280,7**	**309,6**	**329,7**
81 Belastingopbrengsten	-	-	-	-	-	-	-
Verontreinigingsheffing	-0,9	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8	-0,8
Watersysteemheffing	-90,2	-99,9	-110,3	-113,9	-118,8	-127,7	-131,4
Zuiveringsheffing	-125,3	-138,6	-150,5	-163,4	-172,1	-182,3	-199,3
Totaal 81 Belastingopbrengsten	-216,5	-239,2	-261,5	-278,1	-291,6	-310,8	-331,5
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	-	-	-	-	-	-	-
Dividenden	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Overige algemene opbrengsten	-	-1,2	-1,3	-1,4	-1,5	-1,6	-1,6
Kwijtschelding Watersysteemheffing	1,0	1,1	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	2,4	2,5	3,0	3,2	3,3	3,5	3,5
Oninbaar Watersysteemheffing	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Oninbaar Zuiveringsheffing	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6
Totaal 80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengste	3,2	2,5	3,2	3,3	3,5	3,7	3,6
89 Dekkingsverschil	-	-	-	-	-	-	-
Dekkingsresultaat Watersysteemheffing	-	-0,6	0,8	1,1	1,4	1,4	1,4
Dekkingsresultaat Zuiveringsheffing	-	-0,6	1,1	1,3	1,6	1,6	1,7
Totaal 89 Dekkingsverschil	-	-1,2	1,9	2,4	3,0	3,0	3,1
DEKKINGSMIDDELEN	**-213,3**	**-237,9**	**-256,4**	**-272,4**	**-285,2**	**-304,1**	**-324,8**
Resultaat (+ = tekort)	**-4,7**	**-9,7**	**-0,3**	**-4,4**	**-4,5**	**5,5**	**4,9**
Resultaat Watersysteembeheer	**-0,2**	**0,1**	**-0,3**	**4,4**	**4,5**	**-5,5**	**-4,9**
Toevoeging (+) /onttrekking (-) reserves:	**0,0**	-					
algemene reserve		-	-	-	-	-	-
tariefsegalisatie reserve	-0,2	-	-1,7	-	-	-	-
baggerreserve		-	-	-	-	-	-
hwbp reserve		0,1	1,4	4,4	4,5	-5,5	-4,9
Resultaat Zuiveringsbeheer	**4,9**	**9,6**	**0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**-0,0**
Toevoeging (+) /onttrekking (-) reserves:							
algemene reserve		-	-	-	-	-	-
tariefsegalisatie reserve	4,9	-	0,5	-	-	-	-
Amendement PvdA		9,6	-	-	-	-	-

6.2.2. Overzicht van baten en lasten verdeeld naar kostenrubrieken

BATEN EN LASTEN NAAR KOSTENRUBRIEK BEDRAGEN X € 1 MILJOEN	REK 2025	BEG 2026	BEG 2027	MJP ----> 2028	2029	2030	2031
1. Lasten							
40 Rente en afschrijvingen	-34,3	-35,8	-40,1	-52,6	-63,9	-74,7	-89,1
41 Personeelslasten	-76,8	-77,8	-84,4	-87,6	-91,2	-94,7	-98,3
42 Goederen en diensten van derden	-93,6	-107,5	-127,0	-124,7	-121,6	-122,0	-123,8
43 Bijdrage aan derden	-13,0	-13,8	-14,1	-14,1	-15,7	-29,1	-30,2
44 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	-1,5	1,2	-	-	-	-	-
Totaal 1. Lasten	**-219,2**	**-233,8**	**-265,7**	**-279,0**	**-292,4**	**-320,6**	**-341,5**
2. Baten							
81 Financiële baten	1,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
82 Personeelsbaten	2,1	1,3	2,0	1,7	1,8	1,7	1,8
83 Goederen en diensten aan derden	3,8	3,3	4,2	6,1	6,1	6,2	6,3
84 Bijdrage van derden	2,5	1,4	1,1	0,5	0,4	0,3	0,3
85 Waterschapsbelastingen	212,7	234,9	256,4	272,8	286,1	304,9	325,7
86 Interne verrekeningen	1,8	2,0	1,6	1,7	2,0	1,3	2,0
Totaal 2. Baten	**223,9**	**243,5**	**265,9**	**283,4**	**296,9**	**315,1**	**336,6**
Resultaat (- = tekort)	**4,7**	**9,7**	**0,3**	**4,4**	**4,5**	**-5,5**	**-4,9**

6.3 Voorgenomen investeringen en toelichting

6.3.1 Investeringen (netto)

(bedragen x € 1 miljoen)

PROGRAMMA (netto)	cumulatief per 1-1 2027	BEG 2027	cumulatief per 31-12 2027	MJP ----> 2028	2029	2030	2031
Veiligheid	-4,4	11,5	7,1	13,1	20,9	-8,1	0,1
Watersysteem landelijk gebied	20,5	11,6	32,2	22,6	17,2	13,9	13,4
Waterketen	168,7	124,5	294,0	166,0	214,2	262,8	279,0
Bestuur en organisatie	2,1	1,6	3,7	-	-	-	-
	186,9	**149,2**	**336,9**	**201,7**	**252,2**	**268,7**	**292,6**

Bovenstaand overzicht bevat alle investeringsprojecten die per 1 januari 2027 onderhanden zijn en in de toekomst gaan starten. De toelichtingen in detail zijn in de programmaparagrafen te lezen.

6.4 Geprognosticeerde balans

(bedragen x € 1 miljoen)

Geprognostiseerde balans Activa x € 1 miljoen	REK 2024	REK 2025	LBJ 2026	BEG 2027	MJP -----> 2028	2029	2030	2031
Vaste activa	**306**	**365**	**415**	**551**	**710**	**923**	**1.151**	**1.356**
Vlottende activa	**69**	**55**	**64**	**75**	**84**	**87**	**76**	**108**
Totaal	**375**	**420**	**479**	**626**	**794**	**1.010**	**1.227**	**1.464**

Passiva	REK 2024	REK 2025	LBJ 2026	BEG 2027	MJP -----> 2028	2029	2030	2031
Vaste passiva	**342**	**371**	**450**	**568**	**737**	**951**	**1.168**	**1.403**
Eigen vermogen	23	28	28	29	33	37	32	27
Voorzieningen	4	5	5	4	4	4	4	4
Vaste schulden looptijd > 1 jaar	315	339	417	535	700	909	1.132	1.372
Vlottende passiva	**33**	**49**	**29**	**58**	**57**	**59**	**59**	**61**
Totaal	**375**	**420**	**479**	**626**	**794**	**1.010**	**1.227**	**1.464**

7 Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 16 oktober 2026,

- gelet op het advies van de commissie d.d. 2 november 2026,
- gelet op de desbetreffende bepalingen van de Waterschapswet en het algemeen reglement voor waterschap Vallei en Veluwe,
- overwegende dat de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 6 november 2026 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen,

besluit op 23 november 2026 om:

- de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2031 vast te stellen;
- Het begrote resultaat 2027 voor de taak watersysteembeheer ad. -€ 0,3 miljoen als volgt te bestemmen:
  - € 1,7 miljoen te onttrekken aan de bestemmingsreserve tariefsegalisatie Watersysteembeheer;
  - € 1,4 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve HWBP;
- Het begrote resultaat 2027 voor de taak zuiveringsbeheer ad. € 0,55 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve tariefsegalisatie Zuiveringsbeheer;
- het investeringsoverzicht (bijlage 2) vast te stellen;
- de voorbereidingskosten van niet-reguliere investeringen uit bijlage 2 tot een maximum van € 2 miljoen per investering te autoriseren;
- het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van € 278,3 miljoen;
- de subsidieplafonds 2027 vast te stellen voor de volgende regelingen:
  - Waterbewustzijn op € 85.000
  - Watersparen op € 212.500
  - Klimaatadaptatie op € 255.000
- De werkwijze van 109a onderzoeken aan te passen door de onderwerpkeuze door het dagelijks bestuur te laten vaststellen zonder consultatie van het algemeen bestuur.

Aldus vastgesteld in:
de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 23 november 2026.

drs. ing. K.A. Blokland,	mr. S.H.M. Ornstein MCPm,
secretaris	dijkgraaf